ОВИД

HORIZON

ТРАВЕНЬ
МАУ
1958
РІК IX.
Ч. 4 (93)
Ціна 40 ц.

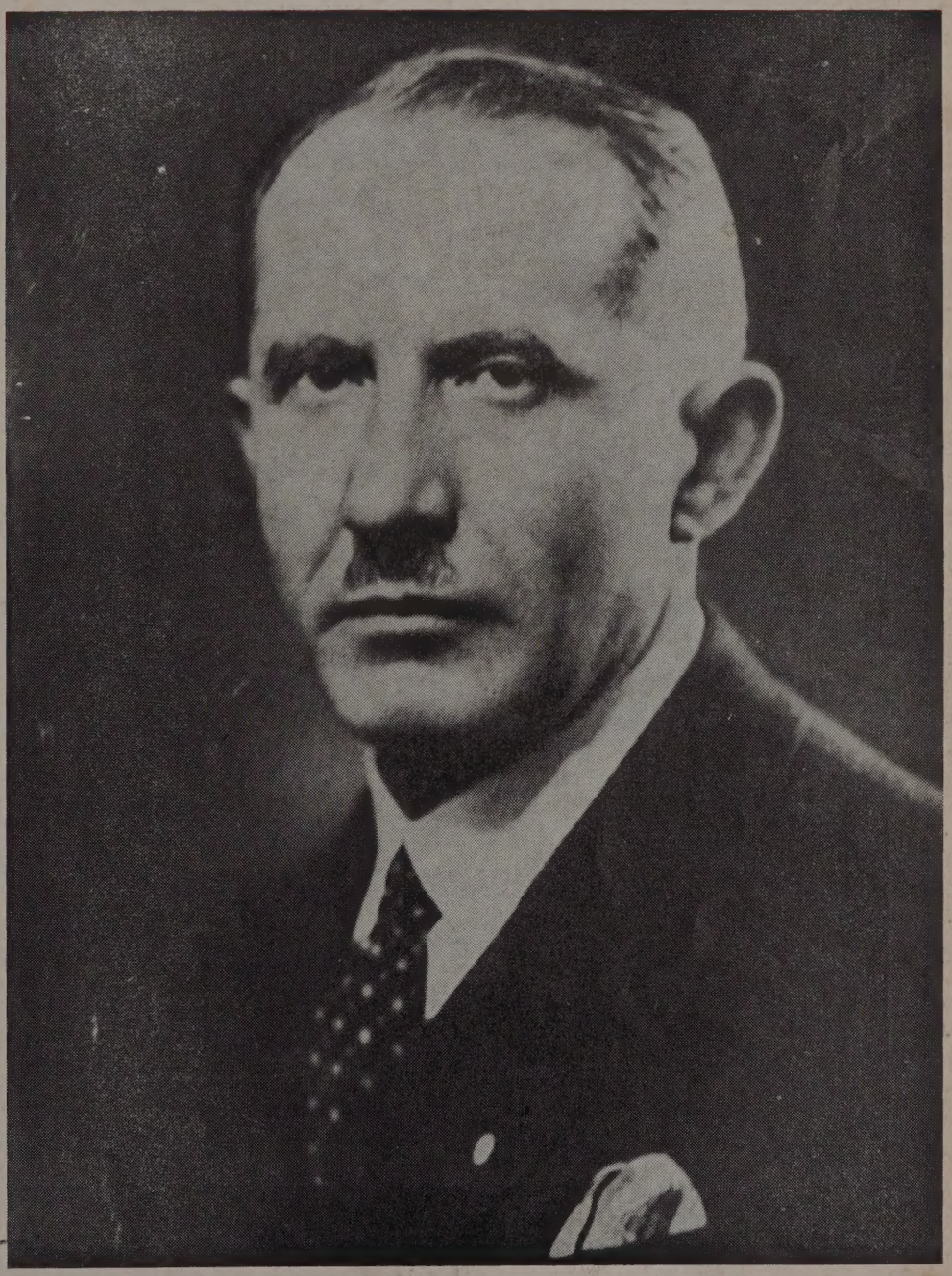

Український кооперативний рух уважає за добре все те, що скріплює націю, як самостійну етнічну цілість серед других народів.

ФЕДЕРАЛЬНА КРЕДИТОВА КООПЕРАТИВА

„САМОПОМІЧ“

2351 W. CHICAGO AVE CHICAGO 22, ILLINOIS.
Телефон: HU.9-0520

ПРИЙМАЄ ВКЛАДКИ Й ДАЄ ПОЗИЧКИ

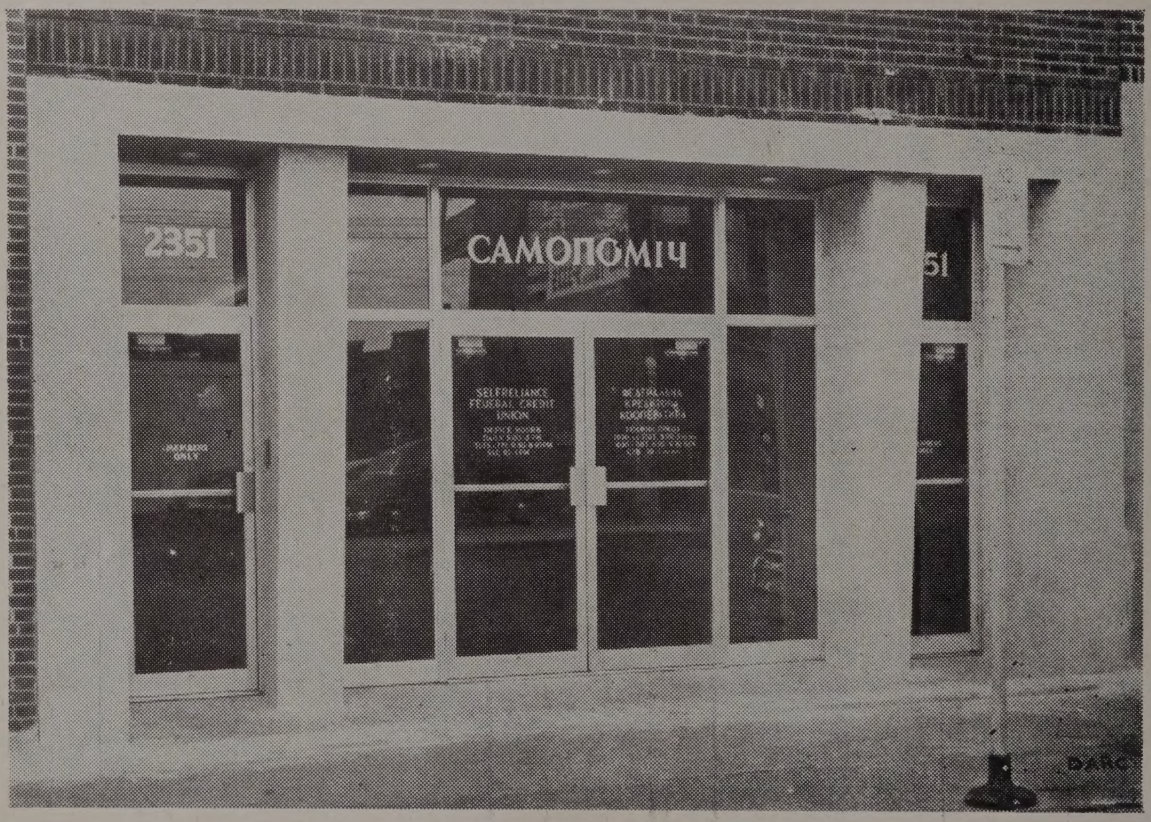

ГОДИНИ ПРАЦІ: Кожного дня (крім неділі) від понеділка до п'ятниці від години 9-ої до 2-ої, в суботу від 10-ої до 1-ої, крім цього, у ВІВТОРОК і П'ЯТНИЦЮ від години 6.30 до 8.30 увечорі.

Розвій свій завдячує в першу чергу великому довір'ю Української Громади, що його здобула собі завдяки солідній і фаховій обслузі.

Кооператива виплатила за 1956 р. 3½% дивіденди.

Кожне ощадностеве конто забезпечене до висоти $10.000 in Credit Union Share Guaranty Corp.
Позички забезпечені до висоти $10.000 in Credit Union National Association

Кооператиза виплатила за 1957 р. 31/2 дивіденди.

ВСІ РОДИ ЗАБЕЗПЕЧЕНЬ

на авта, доми, меблі, домашнє устаткування, від заразливих і звичайних недуг, нещасливих випадків і т. п. Помагаючи собі помагаєте рівночасно Українській Громаді.

ОВИД

The Monthly Newsmagazine
No. 4. May 1958

EDITOR
Mykola Denysiuk

PUBLISHER
Mykola Denysiuk Publishing Co.
2228 W. Chicago Ave.
Chicago 22, Illinois, USA.
Tel. EVerglade 4-3868

Branches:

6 Churchill Ave.
Toronto 3, Ont., Canada

c. Santo Tome 4000
Buenos Aires, Argentina

Representatives:

Australia

Fokshan Library & Book Supply
1 Barvon St.
Glenroy W. 9. Vic.

England

Ukrainian Booksellers
49, Linden Gardens
London W. 2.

Belgium

Ihnat Stachij
Esneux en Liege

Second-class mail privileges authorized at Chicago, Illinois.

Authorized as Second-class mail, Post Office Dept., Ottawa

Printed by Ukr—Amer. Printing Co., 2315 W. Chicago Ave.
Chicago 22, Illinois — U. S. A.

All rights reserved under International and Pan-American Copyright Conventions.

Subscription $ 4.00 yearly

Видає й редагує
Микола Денисюк

Мовний редактор Ст. Риндик

Статті, підписані повним іменем або ініціялами, не обов'язково висловлюють думку редакції.

Всі права застережені.

Річна передплата

Австралія і Англія — шіл. 30 —
Аргентина — арг. пезів 60.—
Бразилія — круйзерів 120.—
Німеччина — ДМ. 10.—
Франція — фр. фр. 800.—
ЗДА, Канада і ін. — дол. 4.—
Передплату можна вплачувати довільними ратами

ЗМІСТ

Я. З. Пеленський — **Речник української самостійности** 3
Я. Острукова — **Блажені страждущі** 5
Т. Курпіта — **Чорні хризантеми** 7
Р. Смаль-Стоцький — **Світогляд наших хліборобів** 8
С. Риндик — **"Неорадянофільство" і "реалітети"** 11
Р. Паклен — **На шляху до розцвіту чи деґенерації** 13
І. О. — **Сотник лікар д-р Зак** 19
А. Франко-Ключко — **Замилування великого поета** 21
В. Несторович — **З культурної хроніки підсовєтської України** 26
В. Лев - П. Ковалів — **Серед книжок** 27
Г. Черінь — **Левам** 29
І. Красник — **Спорт** 29

На обкладинці: Полковник Євген Коновалець основоположник організованого українського націоналістичного руху.

ГОСТІ НАШОГО ВИДАВНИЦТВА

З пропам'ятної книги нашого видавництва маємо приємність знову віднотувати визначних громадян із українського громадсько-політичного світу та діячів української культури, що відвідали наше видавництво від часу останньої нашої нотатки в "Овиді" ч. 7-8 з 1957 р. Від того часу гостями нашого видавництва були (подаємо в хронологічному порядку відвідин): проф. д-р Зенон В. Храпливий (проф. унів. в Ст. Люіс), арт. спів. оп. Мирослав Скала-Старицький із Парижу, арт. мал. М. Магденко з Торонта, інж. Володимир Несторович (ред. "Нашого Контакту" з Дітройту), інж. Атанас Міляник (директор Акційної Спілки СІТ у Монтреалі і президент Кредитової Кооперативи "Самопоміч" у Дітройті), поет Євген Маланюк (Нью-Йорк), д-р Атанас Фіґоль із Мюнхену (дир в-ва Молоде Життя"), проф. д-р Володимир Кубійович (Генеральний Секретар НТШ і Головний Редактор Енциклопедії Українознавства, Сарсель, Франція), проф. д-р Роман Смаль-Стоцький (Президент Головної Ради НТШ), арт. спів. оп. Ія Мацюк із Бразилії, о. Михайло Шудло ЧНІ (редактор "Голосу Спасителя" - Йорктон, Канада), арт. Ростислав Василенко (по приїзді з Австралії, тепер у Торонто), д-р Євген Пизюр з унів. Нотр Дейм, о. Ю. Сидорів із Франції і останньо Голова Вик. Органу Української Національної Ради Микола Лівицький.

Фото Р. Лаврів

Голова Виконного Органу Української Національної Ради Микола Лівицький в редакції "Овиду"

ЧИТАЙТЕ! ПЕРЕДПЛАЧУЙТЕ! ПОШИРЮЙТЕ!

ОВИД

«ОВИД» появляється щомісячно вже восьмий рік від 1949 і втішається популярністю серед читачів у всіх країнах побуту українців на чужині —

В «ОВИДІ» співпрацює 150 діячів української культури з різних ділянок науки, літератури, мистецтва й громадсько-суспільного життя —

«ОВИД» це випробуваний приятель української родини на чужині, бо «Овид» своїм багатим змістом створює атмосферу здорового оптимізму.

На бажання висилаємо показові примірники.

Адреса:

OVYD — HORIZON
2228 W. Chicago Ave.
Chicago 22, Ill.

РІК IX. Ч. 4 (93)

ОВИД

ТРАВЕНЬ 1958

Ярослав З. Пеленський

РЕЧНИК УКРАЇНСЬКОЇ САМОСТІЙНОСТИ

Ставитися до історичних подій, а тим більше до особистостей з позицій як найбільш крайніх, тобто забронзовуючи їх або тотально неґуючи, не допомагає нам зрозуміти краще проблеми чи робити правильніші висновки. Бажання бачити історичну дієву особу такою, якою вона в дійсності була, не сміє відступати на задній плян. На сцені нашого історичного театру ми хочемо бачити живих людей, що робили де працювали, а де помилялися, перемагали і програвали, переживали і страждали, боролися і втомлювалися. Але в більшості буває навпаки. За життя висуваються людям узасаднені й безпідставні застереження, а після смерти роблять ся їм хвалебні академії. Що правда, такий підхід вигідний, нескомплікований, він не вимагає великих інтелектуальних зусиль, але рівночасно він не підносить громади політично, нової перспективи не дає, а головне — звільняє від обов'язку постійно перевірювати свої позиції, спроможності й кроки.

У таких рамках наша громадскість звикла розглядати також важливу дієву особу української революції 1917 — 1920 рр. — Симона В. Петлюру, а багато з нас думає, що таким способом робить велику прислугу його пам'яті, хоч у дійсності воно часто буває якраз навпаки.

І це трохи дивно, бо розвиток цього українського політика лежить відкритий перед нами. Ми не маємо діла з неясними проблемами, із закритими в державних архівах таємницями, з дуже спірними інтерпретаціями, тощо. Навпаки, його розвиток на тлі процесу українського національного відродження зрозумілий і навіть логічний. Як режисер і актор важливих подій української національної історії, Петлюра виступає перед нами людиною живою, працьовитою, енергійною, а що найважливіше в питанні нашої державної самостійности — дуже послідовною. Саме консеквентність у цьому відношенні, а може ще більше трагізм останнього акту його життєвої драми, замаркували дуже чітко його профіль у нашій історичній свідомості. Поруч Петлюри в історії України 20-го сторіччя відограв вирішальну ролю ряд інших діячів. Ми знаємо добре, що Грушевський і Франко були властиво вдумливими теоретиками нашого національного мислення, що блискучим промовцем і публіцистом був Винниченко, що прикладом для українського практичного політика може найкраще служити К. Левицький, що, не зважаючи на різні й безпідставні закиди, П. Скоропадський був таки нашим фаховим військовим і ретельним державним адміністратором. І не зважаючи на це все, за Петлюрою залишаються таки найважливіші заслуги, а його діяльність відзеркалює нам настрої і почування великої кількости українських патріотів.

Ми, здається, всі вже згідні з тим, що в житті Петлюри викристалізувалися доволі чітко три етапи. Перший із них — це діяльність журналістична й революційно - політична. Яко політичний публіцист рр. 1902-1914, Петлюра заступав програму національної лівиці, пов'язуючи вимоги національної окремішности з марксистським розумінням соціяльної проблематики. Його становище в соціяльній проблематиці, клясове і пролетарське, подиктоване вимогами його часу й загальною тоді панівною тенденцією української політичної думки. Він часто цитує Кавтського і Лібкнехта, та, хоч він постійно заступає марксистські позиції, в нього важко знайти докорінне засвоєння самого Маркса. Це було зрештою притаманне більшости українських соціялістів того часу: вони знали марксизм у відповідній перерібці (польській чи російській) більше, ніж самого Маркса. Пов'язання соціялізму з національними аспіраціями проявляється дуже яскраво в його статті "Українські катедри і український пролетаріят": "Просвіта на Україні повинна бути національною не тільки на верху — в університетах та інших вищих школах, де вчаться діти української буржуазії, а скоріше і більш всього на низу — по народніх школах, де здобувають собі крихти, огризки науки діти українського пролета-

ріяту й соціяльно покривдженого українського селянства. Без національної школи, близької і рідної йому, пролетаріят, як показує досвід міжнародного пролетарського руху, не може наблизитись до цього ступеня. Кращі частини буржуазної інтелеґенції часто стають у ряди пролетаріяту, допомагаючи йому розвинути свою клясову свідомість, і своїми науковими знаннями збагачують його сили. Це буває тоді, коли окремі особи з буржуазії проймаються до дна душі стражданнями пролетаріяту і роблять своїм той світогляд, що є властивий пролетаріятові, себто світогляд наукового соціялізму. Українські студенти тільки тоді зможуть виконати свій обов'язок перед українськими масами, тільки тоді допоможуть їм просвітитися як слід, коли переймуться світоглядом пролетаріяту, здемократизують українську науку, зроблять її національною не тільки формою,, мовою, а й змістом і суттю" (стор. 66) *)

У тих роках Петлюра заступав, подібно як і більшість його політичних товаришів, концепцію національною не тільки формою, мовою, а й змістом побудовану на федералістичних засадах. Як журналіст, він цим самим заступав вимоги більшости свідомого українства, що рахувалося з реальними обставинами тодішнього життя українського народу. Цим поглядам він дав вислів у статті "Війна і українці" в 1914 р., де він ще раз підкреслив доцільність федеративної розв'язки. Проте Петлюра заступав вже програму чіткого національного відмежування від росіянства і під цим оглядом належав вже до кола потенційних політичних самостійників. І хоч він, подібно як і інші українські діячі, прийняв державну самостійницьку програму в ході революції, то цей крок не можна зрозуміти без його попередньої політичної діяльности. У своїй 12-ти річній передвоєнній журналістичній і політичній дії він постійно заступав вимоги українського національного руху, розуміючи добре, що тільки реалізація його цілей може піднести українську національно-політичну проблему. І не випадково саме він підкреслив в творчості І. Франка момент "національної чести і національної гідности".

Найважливіший і найбільш цінний період життя Петлюри — це українська революція. Він належав від самого початку до її чинних акторів, здобуваючи собі поважні заслуги. Як міністер уряду УНР, Головний отаман армії УНР, член її Директорії і в кінці як виконуючий обов'язки голови цієї інституції, С. В. Петлюра стояв чи не на найважливіших постах української держави. Умови, в яких доводилося йому виконувати ці обов'язки, не були легкими, його особиста підготова до них не була велика, а все ж таки він у багатьох випадках показався на висоті завдання. Бо хоч не був професійним військовиком, а радше тільки, як його влучно назвав проф. Ганс Кох "громадським генералом", він все ж таки зробив для формування армії УНР те, що в даних обставинах було можливим. Ми звичайно любимо говорити, що з першими визвольними змаганнями не справилося наше політичне керівництво. Абстрагуючи від дуже несприятливих міжародних ситуцій, що в них опинилась молода українська держава, українці справді не справились із своїм завданням. Це треба собі завжди щиро пригадати, коли говоримо про причини нашої програ. Сам Петлюра, ставши раз на позицію самостійности, заступав її консеквентно до своєї смерти. Вона стала провідним мотивом усієї його політичної акції, і з тієї точки бачення ми легко можемо зрозуміти помилку варшавського договору. Ми всі сьогодні згідні, що він був заключений Петлюрою тому, що в його ґрадації політичних вартостей самостійність стояла, цілком правильно, вище соборности. "Стане дійсністю українська держава над Чорним морем і по обох боках Дніпра, тоді тільки питанням часу буде реалізація ідеалу соборности українських земель і об'єднання їх біля державного перводжерела. Ось через що для нас спочатку мислиться державна незалежність, а потім вже соборність України" (стор. 345). Варшавський договір був заключений у часі, коли справа була вже програна, коли силова перевага була вже перерішена. Але це може бачити дослідник пост фактум. Політик Петлюра мусів діяти. Не помиляється тільки той, хто взагалі не діє.

Ще одна проблема довго турбувала українську громадськість після перших визвольних змагань, а саме фактичне однобічне розв'язання Директорії. Але в цьому не вина єдиного Петлюри, а й інших членів її, а врешті наявність нашої низької політичної зрілости на даному історичному етапі. Сам Петлюра був різким критиком цих від'ємних рис нашого політичного життя. Але таким він став щойно на еміґрації, коли він уже не діяв, а дивився на справи з перспективи пройденого. І ще одна проблема виринає і стає зокрема тепер актуальною та посьогодні болюче турбує нашу спільноту. Це проблема українсько-жидівських стосунків на тлі смерти Головного отамана. Петлюра не був антисемітом і протижидівських акцій ніколи не схвалював. Його політична минувшина, як соціяліста, демократа і в ґрунті речі ґуманіста, вказує на те, що він був гарячим прихильником позитивної розв'язки українсько-жидівських стосунків.

Останній етап у житті Петлюри був прикрий, болючий і важкий. Етап еміґранта. Еміґрація не була для нього розв'язкою: надто живою і активною людиною він був, що б цього не бачити і не відчувати. Еміґрація — це не ріст, це похила

*) Симон Петлюра "Статті, листи і документи", вид. УВАН, Нью-Йорк 1956.

Я. Острукова

БЛАЖЕНІ СТРАЖДУЩІ

(Нарис)

Малий Іцко багато не міг зрозуміти від того дня, коли він, увійшовши, як звичайно, до кляси, хотів був зайняти в лавці своє місце, але побачив, що дитячі очі тривожно гляділи на нього, а сусід, натискаючи на свого товариша, відсувався від Іцка якнайдалі. Учителька теж не знала, що їй робити з Іцком. Дивилася розгублено, а потім сказала:

— Іцку, йди до дому, тобі не можна тут бути...

Серце Іцка стиснулось від болю, але він ще не здавався. Присів на крайчику лавки, обережно положив стару полотняну торбу з книжкою і з кромкою чорного хліба. І чекав...

Діти далі перешіптувались. Потім учителька вийняла з шафи дерев'яного коника, що вже давно не мав власника, погладила руду головку Іцка і сказала:

— Це тобі коник... будеш ним гратись... а тепер йди до дому, прийдеш колись пізніше...

Іцко взяв коника й торбу, хотів ще щось запитати, але в цю мить його горло стиснулось, мов під кліщами, і він вийшов із кляси.

А коли пополудні діти грались на вулиці, він підійшов до них, щоб з ними погратись. Діти, мов сполошене гайвороння, повтікали, і Іцко залишився сам.

— Нате вам коника!

Але діти відбігали від Іцка щораз далі.

Один із хлопців сказав:

— Ти жид, і тому ми з тобою не граємось... Жидів тепер стріляють, і тебе також повезуть до міста і застрілять. Розумієш, Іцку?

Але Іцко цього теж не розумів.

***

— Мамо, мені кажуть, що я жид. Що значить жид?

— Жиди — це ми, — відповіла мати.

Іцко починав уже розуміти. Жиди — це він, його мама, дідо Авраам, а ці, що не хочуть з ним гратися, не жиди.

— А хлопці казали, що нас повезуть до міста і застрілять. Це правда?

— Ша — ша— казала мати.

— Мама, мене застрілять, бо я жид, і тебе теж?

Іцко плакав.

— Ша — ша, — втихомирювала мати.

***

Іцкові було вже байдуже, що з ним не хочуть гратись, а в куті нужденної кімнати лежав покинутий коник.

Спочатку мати варила юшку двічі вдень, опісля тільки раз. Юшка ставала більш подібна до води. Мати повитрясала всі мішечки і з розпукою переконалася, що вже нема що варити. А коли Іцко просив їсти, вона опускала очі й казала, що нема нічого.

Звір — голод, мов мариво, тягнувся за ним і виповнював мозок. Щось наче кричало: їсти, їсти, їсти! Було одне бажання: тримати в роті хоч кусник хліба, довго, довго ним любуватись, а опісля по краплині впускати до горла.

Іцко розумів уже, що таке голод. Деколи сусідки — селянки, оглядаючись, чи не їде ґештапо, вбігали до хати й приносили бохонець хліба, або завинуту в хустку муку.

Іцко пригадав собі, що хлопці в школі залишають недоїдки. Вночі потайки визбирував останки хліба, часом навіть знаходив недоїджене яблуко.

Але з кожним днем недоїдків було менше, бо діти самі не мали що їсти.

Часто вдома чув слова: ґето, Гітлер, смерть, ґештапо, але слів тих не розумів.

Радились, хотіли кудись тікати. Чекали на діда Авраама.

Вночі прийшов він. Старий, із сивою бородою, вдягнений у довгий халат, з палицею в руці, мов старозавітній пророк.

Підніс очі в гору і сказав, щоб нікуди не тікати, бо за тяжкі гріхи покарав Єгова Ізраіля, і воно так мусить бути.

***

Ясного, зимового ранку приїхало ґештапо забрати їх до міста. Мати обтулювала Іцка, а він питав:

— Мамо, мене застрілять й тебе теж, бо ми жиди?

— Ша — ша!

РЕЧНИК УКАЇНСЬКОЇ САМОСТІЙНОСТИ

(Закінчення з 4-ої стор.)

площина в житті національної спільноти. Але і в цьому відношенні повів себе Петлюра чесно й гідно. Він не залишився у Варшаві, а поїхав до країни, що здавалася йому невтральною, хоч там ще після 32 років знеславлено його пам'ять...

Але як політичний еміґрант, він залишив нам політичну спадщину у своїй брошурі "Сучасна Українська еміґрація та її завдання", де заповів нам "почуття міри і такту, а найпаче систиматичної невтомної, так званої "чорної", праці, до якої не кожний здатен", і боротьбу проти "великої єдиної Росії".

Але малий Іцко зовсім не жалував за селом, а місто приманювало його, мов чарівна казка. Ще зовсім малим, пригадує собі добре, мати привозила з міста чудові квітчасті матерії, цукор, лискучі коралики й малинові цукерки. Опісля приходили люди, забирали все, даючи в заміну паперці та круглі бляшки. Йому все жаль було віддавати такі чудові речі за паперці, але мати пояснювала, що за них вона купить у місті те саме, бо воно гроші.

Іцко хотів якнайскорше побачити те місто з цяцьками, різнобарвними матеріялами й малиновими цукерками. Але цяцьок і малинових цукерків у місті не було. Тільки на великім будинку висіла довга, чорна плахта з труп'ячою головою.

— Що це?

— Ґештапо.

— Ці, що стріляють?

— Ша... ша...

*
**

Іцко розумів уже, що таке ґето. Обведене кільчастим дротом, брамою і сторожею коло неї, з запалими в землю хатинами, брудними, смердючими вуличками, що по них товпилось людське мурашище. Де-не-де стовбичили комини з тліючими ще бальками недопалених хат, страшні, мов труп'ячі марива.

Сотні "непотрібних" уже людей забирало ґештапо щодня на смерть, інші йшли ще на працю.

Іцкова мати ходила на працю. Він бачив, як вона стояла у довгій черзі, опісля кілька разів ще оглядалась, щось до нього говорила й зникала за брамою.

Іцко йшов до брудної хати, обкривався лахміттям і ждав вечора. Деколи приходив до нього дід Авраам. Він брав його на руки, розказував про жах лютих фараонів і великого Мойсея, що випровадив нарід ізраїльський із єгипетської неволі. А у вечорі приходила мати й приносила Іцкові кусник хліба та холодну юшку. Мати тулила Іцка, а йому тоді було так безмежно радісно.

Одного дня мати на працю не пішла. Але Іцкові смерть не була страшна. Він навіть радів, що в цей останній день буде разом з мамою і побачить місто, хоч знав, що ні цяцьок, ні малинових цукерків там не буде.

Був ясний, гарний зимовий день, коли Іцко з мамою ішов на смерть. Товпились цікаві прохожі. І дивно, Іцко навіть не відчував голоду. Цікаво приглядався до тих, що йшли з ними. Було їх дуже багато. Старці з обвитими ганчірками ногами, матері на руках тримали малих дітей. Але зпоміж усіх вирізнявся один чоловік у сільському кожушку та вишиваній сорочці.

— Хто він? Чи він теж жид? — запитав Іцко маму.

— Ні, він християнин. Він переховував жидів. Мав серце.

— Що значить серце? — запитався, але мати йому більш нічого не сказала.

Іцко довго дивився на людину з серцем, й дивно було йому, що цього ще не розуміє.

Екзекуція коротка, бо ґештапівці мусять мати вечір для своєї розваги.

— Роздягтись, залишитись тільки у сорочках.

— Трійками вперед!

— Станути перед ямою!

— Бах — бах — бах!

Друга трійка: бах — бах — бах!

Третя — те саме.

П'ята — впав дід Авраам.

Шоста — впав Іцко, мати і той, що мав серце.

*
**

Кривавo заходило сонце. Посвистуючи пісню, верталися ґештапівці до міста. В одного на руці чудова нова суконка. Буде дарунок для Міці... Не шкодить, що на ній ще не засохла кривава пляма.

Обшукав усі кишені. Золота не знайшов.

— Ферфлюхте Юден! аллес габен ферштект, — і сплюнув з досади.

*
**

А коли стало тихо, й ніч покрила землю, на білих платках снігу злітав посланець Божий, щоб забрати бідні задушені душі й передати їх Єгові. Він забрав душу Іцка і його мами. Але поміж ними лежало чудо — диво: клейнот, що яснів стобарвними красками — серце людини.

Теодор Курпіта

ЧОРНІ ХРИЗАНТЕМИ

ВЕЛИКОДНЄ

Гляджу в Твоє божественне лице
І в жилах кров звільняє власний обіг,
І, повний сліз, я вірю, Христе, в це,
Що Ти воскрес, дві ночі бувши в гробі.

Сріблиться звід і чути дзвонів спів,
Що його в рік не чується удвічі,
І видно, як на човнах вівтарів
Горять серця і скапують, мов свічі.

Так! Ти воскрес... І зеленню трави,
Мольбою гріб Твій прагну заквітчати,
Та на устах у мене молитви
Лежать сухі, як зірвані блавати.

Ще чуда блиск не впав на мертвість шарф,
Я в тузі ввесь і далі ввесь в жалобі,
Що Янгол Твій — уся моя душа —
Не другу ніч, а другий рік у гробі.

Теодор Курпіта

ЧОРНІ ХРИЗАНТЕМИ

(Фрагменти з недрукованої збірки)

...Нехай всеблагий Господь
прославить її ім'я.
Ол. Бабій: Мій спогад про
Ольгу Курпіту.

ШОСТЕ ТРАВНЯ

І знов весна над світом давня,
І давні квіти шелестять,
А в серці ніч і шосте травня,
І гріб Твій на "Сі 35"...

Нема Тебе і тихне німо
Все рушене Твоїм крилом,
І з мрій життя — лиш кілька знімок
І срібний кучер Твій за склом.

Ти не приходиш, та я завше
З зоряних жду Тебе доріг,
І клямка мохом обросла вже,
І порох вріс бже у поріг...

Та хай весна даремно кличе
І марно кидає слова —
Умер би я за Тебе тричі,
Щоб тільки Ти була жива.

ВІНОК

Зелений травень у календарі,
Цвітуть бузки і пахне сонцем вітер,
І я Тобі на Твій холодний гріб
Плету вінок, зірвавши болю квіти.

Не вірю в це, що вмерла Ти. В моїй
Душі живеш. Це сон. Це мить нестями.
Бо досі бачу кучері Твої
І синь очей, теплішу серця мами.

Та пустка скрізь Брак голосу. Застиг
У домі хід, мов слово на папері,
І гостро б'є свідомість самоти
В моїх думок, забиті смутком, двері.

Минуло все. Все — дальні журавлі,
І з правд усіх одну я наскрізь знаю,
Що за Тобою плачу на землі,
А Ти за мною певно плачеш в раю.

ЧОМУ МОВЧИШ?

Зоре моя! З Тобою все я, чи
В вікні блакить, чи срібний ночі лебідь.
Скажи мені, промов, чому мовчиш
На сліз листи, посилані до Тебе.

Ти відійшла у світ своїх заслуг,
Моя ж любов в це вірити не хоче.
Ждучи Тебе — вже вислухала слух
І в чорний час вже видивила очі.

Ольга Курпіта

Уста поклавши на Твої сліди,
Карбуючі мої верхи й пониззя,
Молюсь Тобі, Кохана: О, прийди
І мого сну голівкою доткнися.

ПРОСТИ

Не слухай слів, ні сліз, що шле Тобі земля,
І не зважай на біль в моїм трагічнім тоні.
Нехай Твоя душа, чистіша ніж брилянт,
Безтрепетно блистить на божеській короні.

Ти все була свята і повна доброти,
Будь нею і тепер, коли Тебе я втратив,
І мій найважчий гріх забудь мені й прости,
Що я любить Тебе не всилі перестати.

Роман Смаль-Стоцький

СВІТОГЛЯД НАШИХ ХЛІБОРОБІВ

Кілька спогадів із минулих літ переслідують мене і просяться, щоб їх дати на папір. Всі вони торкаються нашого селянства перед першою світовою війною і сягають глибоко до самого його коріння. Світогляд наших селян був тією підставою, що уможливила українській нації, по ополяченні та обмосковленні її провідних шарів, залишитись живою і пережити Австрію, Росію, Польщу та Румунію. Він теж був тим фундаментом, на якому розвивалося наше відродження і на якому опертий увесь наш спротив комуністичній Москві. Тому саме Москва пробувала й пробує винищити наше селянство, як суспільну верству. Та чи це може їй вдатись?

I

Як перший спогад, подам історію, що її оповів мені Микола Василько,довголітній посол до австрійського парляменту, а по розвалі Австрії посол УНР в Австрії і пізніше в Швайцарії. Я знав його ще, як малий хлопець - гімназист, у домі батьків, а по війні ми зустрілися, як колеґи. Я був послом у Берліні, він у Берні; та він був теж головноуповноваженим уряду для фінансових справ і тому місяцями гостював у Берліні і жив у нашій посольській палаті. Тут я мав нагоду його ближче спізнати.

Василько — це була оригінальна постать між нашими політиками. Малого росту, з правильними рисами лиця й великими, глибокими синьо-сивими очима, з басовим голосом, що звик наказувати, — він був вихованцем аристократичного Терезіянума у Відні і загально знаний, як "Коко", людина незвичайно милих товариських форм, колишній офіцер ґузарів, що пропутав свій родовий маєток Лукавець, він умів "очаровувати" всіх своїми великопанськими манерами, за виїмком моєї мами, що мала до нього великі застереження.

У Берліні я був часто його гостем то на обіді, то на вечері, і залюбки слухав усяких його оповідань, бо він багацько пережив і був людиною природньої інтеліґенції, хитрости й інтуіції. Свою громадську кар'єру він почав тим, що Ґуцули в Лукавці вибрали його двірником!*)

Вони його зукраїнізували, заімпонували йому своїм героїчним розумінням чести і святістю даного слова, він уперше там стрінувся з ґієрархією цінностей нашого села. Скоро він переконався, що ці цінності загально народні — всього українського селянства.

Коло 1900 року були вибори на Буковині, вибори, що відбувалися ще за старою ординацією, посередньо, "вальманами". У Садиґурській окрузі кандидував проти українського кандидата румун — дідич барон Флондор, що добре й по нашому розмовляв. Прийшла вістка, що один із "вальманів", господар із села Чорнавки, дав слово Флондорові, що його відвідав, голосувати на нього. Розходилося про кожний голос!

Василько приїхав із Відня і поїхав особисто до Чорнавки, що колись належала до його рідні — до баронів Петріно, щоб "справу упорядкувати". Він викликав до старого двору, що ще мав тюрму для кріпаків і був окружений славним парком, того "вальмана" та, премило розмовляючи з ним, переконував таки голосувати на українського кандидата.

— Ні!

— Чому?

Барон Флондор приїхав був до того господаря в гостину, він його хлібом-сіллю не погордив, а як він, його гість, попросив на нього віддати голос, то наш господар, шануючи відвідини, обіцяв це йому і "дав слово на це й рукою закріпив це слово, а слово святе"!

Вічно недовірливий Василько подумав, що те "джентельменство" господаря є тільки натяком на потребу хабара. Тому подав йому свою золоту папіросницю, де були п'ять соток банкнотами, і попрохав господаря "зробити собі папіроса". Господар зробив папіроса, але банкноти залишив.

Василько подумав, що "за мало", і всунув із портфеля ще кілька соток і ще раз запропонував "зробити собі папіроса". І знову господар "зробив собі" папіроса, але банкнотів не рушив, і повертаючи Василькові золоту папіросницю, ще раз повторив, що "дане слово святе".

"Бачите", з'ясовував мені Василько: "Відень, міста й міщухи цілком скорумповані. Там купите майже кожного , як не хабарем, то посадою, як не ордером, то титулом, але нашого господаря не купиш! Хто вміє його гідність ушанувати, як той Флондор візитою, той здобуває його довір'я й слово! І господар, як сам цісар, слова не зломить! Ця честь і чесність господарів — це і є фундамент нації. Цим ми теж різнимося від Румунів, що злодії — згори до низу!".

II

Другий образок. Був 1919 рік, і я дістав доручення поїхати з Берліна до уряду, що перебував тоді в Станиславові, а пізніше в Тернополі, перед нашим наступом на Кам'янець Подільський. Останнім потягом через Словаччину я в'їхав до Галичини і по всяких тарапатах добився до Головного

*) двірник - голова громади.

Отамана Симона Петлюри. Перед маршем на Кам'янець я гостював із цілою групою членів уряду та членом директорії Швецем, більше тижня в Заліщиках у домі письменника Осипа Маковея.

Це був кінець літа. Навкруги Заліщик сади морель, у долині Дністер і перерваний міст на Буковину, на її крутім березі наші села та їх церковці. Щовечора по вечері сиділи ми й слухали оповідань Маковея про недавнє минуле, всякі спомини з війни. Пройшли Заліщиками всі нації Австро-угорщини та Німеччини. Наш письменник, що назбирав багато матеріялу для оцінки нашого селянства, для зрозуміння його душі, оповідав, як то на початку війни один кубанський козак попав був у неволю до нашого полку драгунів і як він прощався із своїм конем! Дав йому пів решткы свого хліба, обійняв його шию на прощання, вклонився йому, подякував за службу і... розплакався, як мала дитина. Тут відводять козака, що ридає, а тут кінь розпучливо рже і вириваться драгунам... Вже пів милі відпровадили козака, а кінь іще іржав за ним... Та найбільше зворушив Маковея ось такий факт: він вийшов одного пообіддя на толоку, де були "фор шпани" —— німці, мадяри, мазури, всякі народи, і наші господарі. Форшпани розпалили вогнище, посідали навкруги, щоб зварити кип'яток. Вогонь розігрів землю і з якоїсь діри вискочила нараз польова миша із маленьким мишеням у роті, щоб спастися. Форшпани зірвалися і купою давай гатити чобітьми об землю, щоб забити ту мишу. Аж тут, розпростерши поперед себе руки, кинувся в ту купу наш господар із криком: "Бога бійтесь, та ж то мама!".

Пошана до життя, пошана до матері, пошана до звіряти - матері, навіть і такого звіряти, що шкоду робить!

Десь я читав у сьогочасного філософа й великого християнина Альберта Швайцера, що провадить в Африці свій славний шпиталь, що основою правдивої культури є пошана до життя і всього живого...

III

Краків і незабутній Богдан Лепкий — це тло третього спомину. По 1926 році я почав викладати у Варшавському університеті і незабаром стягнув до Кракова Богдана Лепкого, що опинився був у Берліні з родиною у тяжкій матеріяльній скруті. До Кракова я часто заїжджав, бо там похована моя мати, що під час першої світової війни померла, як батько був капітаном у суді залоги. Кожний раз Богдан Лепкий обводив мене по старовинніх місті та його музеях. І так ми зайшли раз до Музею Чарторийських, щоб оглянути портрети жінки чи мами гетьмана Мазепи та Хмельницького й придивитися до збірок козацької зброї. А кустошем зброї був знайомий Лепкого, втікач із України, малий дідич Залеський, що виводив себе від Богдана Залеського, приятеля Т. Шевченка.

Присадкуватий, кремезний, із малою бородою, з окулярами, шостидесятилітній дідич любив "побалакати" і хоч спомінами побувати на Україні. Вихований у Франції, він по смерті свого батька осівся був у маєтку й оповів нам ось такий випадок:

"Коли я перебрав маєток, то перевірив на підставі плянів границі і ствердив, що мій сусід поширив собі земельку свого хутора, пересунувши камінні стовпи, і на тій землі, що забрав від мене, посадив дві вишні. Я через свого економа попросив сусіду до двору і так, як водиться поміж сусідами, 'почастував" його, потім ми поговорили про жнива, про худобу, про ціни, а на кінець я показав йому пляни маєтку й сказав, що він, а може ще його батько, трохи пересунули межу в мою некористь. Але я судитися з ним не хочу, я тільки прошу його, як мого сусіда-хазяїна, щоб він поступив так, як йому сумління скаже, а за тиждень хай він знову до мене прийде. І він прийшов і коротко сказав: Пане, земля ваша!

За кілька днів я послав економа, щоб виправив межу та зрубав ті вишеньки, бо вони порушували прямолінійність межі. І ось економ прибіг аж засапаний у двір і оповів мені, що як тільки він почав підрубувати дерево, той сусід, як зпід землі явився і хотів його рубнути сокирою... А незабаром з'явився і він і, глянувши на мене зпід лоба, сказав: "Пане, ті вишеньки посадив мій батько, якщо мають умирати, то хай їх зрубає рука пана, а не посіпаки панського!".

Я зрозумів його і розцілувався з ним. Той селянин був у своїй душі більшим паном, як усі мої пани сусіди".

У мемуарах Бісмарка я вичитав, як він протестував аж до цісаря Вільгельма проти зрубання двох дубів за німецьким міністерством заграничних справ, — і таки врятував їх. І дерево — це життя, і господарська дитина вміє його шанувати.

IV

Четвертий спомин — із рідного дому в Чернівцях. Там, при Новому Світі 37, дідо Михаїл Заревич купив був мамі простору хату з великим садом-парком і хатчиною для служби. В кухні рядила стара господиня Анеля, полька, мабуть вірменка. І хоча покоївка була сільською дівчиною, десь із околиць Черновець, та ходила в гарній народній ноші, а в покоях родини панувала тільки українська мова, то в кухні царював польський вплив Анелі.

Анеля була огрядна стара матрона - диктатор, і я, ще як гімназист першої кляси, попав був у "конфлікт" з нею та назвав її по-українськи "старою відьмою". Вона поскаржилась на мене татові, і я на розказ тата мусів був поцілувати їй руку і перепросити. Тому я її й досі не забув!

Так склалося було в нас, що до служби, або й до псів Дуная чи Фіфі, говорилося по-польськи, а в родині й товаристві по-українськи. Коли я це сказав був раз професорові Закршевському у Львові, відповідаючи на запитання про поширення польської мови в Чернівцях, він безпідставно образився...

Дух Анелі викликав по кількох літах кризу, що скінчилася її звільненням. Вона ввесь час намовляла покоївку, щоб та покинула народню ношу і вбралася "по-панському". І одного пообіддя вона пішла з покоївкою до міста, купила їй панську спідницю, блюзку з ґудзиками, плащ із ґудзиками, і наша покоївка перебралась і стала сензацією дня. А лихо хотіло, що таки того вечора прийшов із села її батько-ґазда. Побачивши доньку, занімів із здивования, а потім скажено кинувся з буком на дівчину зі страшним криком: "То ти си ґудзики вбрала?", аж мати прибігла й відборонила. Ніхто не міг батька-ґазду заспокоїти, він - то плакав, то кричав, переживаючи трагедію, що власна його дитина повстидалася його ноші, його стану, зрадила їх і перебралася "по панськи". Він приказав донці негайно перебратися в стару ношу, подер ту спідницю й блюзку й того самого вечора забрав її до дому; нещасний господар всю дорогу або відкався та голосив, або знову дівчину бив і кричав: "То ти си в ґудзики вбрала", аж скінчив на поліції, і батько мусів був телефоном його рятувати.

Наша народня ноша має глибоке значення: нею засвідчуємо національну приналежність, навіть демократичну ідеологію. Шевченкова кучма, ґуцульський стрій Федьковича, вишивана сорочка Франка, народні строї наших великих жінок: Лесі Українки, Олени Пчілки, Кобринської — це все символи українського народнього почуття. Наше селянство інтуїтивно розуміло, що хто його ноші цурається, той робить перший крок до зради народу, до переходу в табір чужих, "панів", а "що пан — то злодій"..., як це казав знавець душі селянства — Стефаник.

V

Останній спомин це спогади про рідного батька. Він завжди любувався народньою мудрістю наших приповідок і, розмовляючи із своїми виборцями, завжди визбирував прояви народньої мудрости, досвіду й гумору.

Так він запримітив, що в Бергометі над Серетом ґуцули не могли вимовляти титулу "ексцеленція", яким величався ординат майорату граф Жорж Василько, ростом велитень, але мозгівницею карлик. Ґуцули прозивали його "оселенц" і утворили для цього повільного велита прекрасну народню етимологію, сполучуючи її з повільністю і повагою значення слова "осел". Тож у нас, у Чернівцях, не було звичаю питатися про когось: Чи це людина інтеліґентна?, а питалося: чи він ексцеленція, чи оселенція? Бергометський ґуцул дав був раз батькові влучну характеристику Жоржа Василька. Наперед чемно похвалив, як це у господарів водиться: "О, це вчений, дуже вчений пан, у Відні вчився, він має розум", а потім сказав: "Але дурний розум!" Батько любувався глибиною цієї характеристики й життєвого досвіду: знання — це ще не мудрість. Щойно в умінні застосувати знання до життя виявляється мудрість вченої людини. Не має нічого страшнішого, як дурні доктори філософії!...

Хто з точки зору громади гідний довір'я, того вона уважає за людину, що дозріла до відповідальности.

Про це батько раз оповів ось таку історію з наших посольських кругів:

При виборах у Галичині до парляменту, в якійсь окрузі кандидував проти скромного українця блискучий москвофіл адвокат, багатий, славний бесідник, чи не Глібовицький часом. Всі боялися, що мандат для українців пропаде, хоч український противник запевняв, що положить його на лопатки: Він викликав того москвофіла на політичну дискусію перед вічем, і той не міг від ораторського двобою відмовитися. Так у повітовому місті обидва кандидати виступили на великому вічі. Першим говорив москвофіл. Говорив блискуче майже годину. Потім черга прийшла на українця, він почав питанням: "Чи знаєте, ґазди й ґаздині, хто це до вас говорив?". Запанувала повна тишина, — ціле віче було питанням заінтреґоване. "Ще раз", — вже голосніше запитав українець —,"чи знаєте, кого хочете посилати до Відня, чи знаєте, хто це до вас промовляв?" Тишина в масі, напруження, хоч мак сій. І голосом - громом крикнув у відповідь на своє питання, показуючи пальцем на того москвофіла: "Він, — він, він парубок!" І всі ґазди й ґаздині тільки ахнули. І провалився той москвофіл...

Село має свою гієрархію для мужеського роду: хлопчина, хлопець, далі парубок, але чоловіком він стає, аж ожениться. Як довго мужчина не жонатий, він не чоловік — він парубок, а парубок не заслуговує на довір'я, бо йому всяка дівчина чи молодиця голову закрутить. Я сам ще парубок і мушу трохи боронити мою парубоцьку партію, до якої належать і всі монахи...

Так, як узяти до уваги не воєнні часи, що припали моїй ґенерації від 1914 року, а мирні, то в цій гієрархії теж велика частина правди. Не без причини в Америці при виборах не тільки жінка, а й діти та внуки мають своє значення для довір'я мас, ось як це було при виборах президента Айзенгавера.

ПЕРЕДПЛАЧУЙТЕ!

ЧИТАЙТЕ!

ПОШИРЮЙТЕ!

" О В И Д "

С. Риндик

„НЕОРАДЯНОФІЛЬСТВО“ І „РЕАЛІТЕТИ“

(В порядку дискусії)

Дискусія між нашими чільними публіцистами — І. Кедрином і Я. З. Пеленським, що особливо виразно виявилася в їх статтях на сторінках останніх чисел «Овиду», зачіпає власне кардинальне питання: якою повинна бути політика нашої еміграції в нинішню добу? Одна сторона перестерігає перед небезпекою «неорадянофільства», нової концепції, що вбачає у факті існування УРСР і в теперішній дійсності на нашій Батьківщині певні успіхи, а друга каже, що треба рахуватися з «реалітетами». Цим терміном Я. Пеленський називає державність УРСР і здобутки, що їх вибороло собі по війні українство на рідних землях еволюційним шляхом. При цьому Я. Пеленський цілком слушно зауважує, що нам повинно бути все одно, чи якийсь здобуток досягнуто революційною чи еволюційною дорогою. Заразом він радить орієнтуватися на визвольні процеси в Україні й рекомендує пильно стежити за проявами розвитку й успіхів українства на легальних секторах життя, себто там, на Батьківщині. Далі він каже, що під теперішню пору український елемент на рідних землях робить поважні заходи, щоб закріпити за собою позиції в Українській РСР. А ще далі каже, що еміграція повинна свою політику припасовувати до політичних кроків і успіхів українства в Краї, відкинувши всякі спроби накидати свою волю тамошнім чинникам.

Одна й друга стаття варті того, щоб їх обговорити. Переходячи до такого обговорення, мусимо насамперед відзначити, що недоцінювання І. Кедрином факту існування УРСР вважаємо за хибне й нічим неоправдане. Не знаємо, як цей факт відіб'ється в майбутньому на долі нашого краю, і не можемо нічого приповідати на цей рахунок, але можемо сказати, що цим фактом зафіксовано в офіційних сферах міжнародньої політики першорядної ваги річ — існування нашої державности, а крім того, за тих кільканадцять років, відколи наша Батьківщина вийшла на форум міжнароднього життя, нехай навіть у формі УРСР, закріпилася в світі думка, що існує український нарід і що той нарід має свою державу, покищо підвладну Москві. Хто знає, як тяжко було цю думку впровадити в світ і спопуляризувати її там, той розуміє, що членство України в ОД і кількарічне перебування її в Раді Безпеки означає наш неабиякий успіх. Кажемо наш, а не Москви, бо він став можливим завдяки нашій визвольній боротьбі.

Але цей безсумнівний успіх аж ніяк не дає нам права для плекання якогось радянофільства. На жаль, певне радянофільство серед нас є, і цього не можна заперечувати. Треба тільки точно й конкретно визначити цей термін. Радянофільством чи ліпше неорадянофільством називаємо політичну концепцію, що вбачає в нинішній дійсності на Батьківщині певні національні успіхи й тенденції до дальшого збільшення тих успіхів. Слово «радянофільство» має за собою довгу історію; колись воно було тотожне з т. зв. «зміновіховством», себто з беззастереженим сприйняттям не за страх, а за совість московсько-радянської системи на Україні. Тут мусимо сказати, що колишні радянофіли мали більше підстав для свого «фільства», ніж теперішні. Колись бо, особливо за Скрипника, справді відбувався посилений процес політичного й спеціяльно культурного усамостійнення України. Республіканські міністерства (а їх було більше, ніж тепер) були під дійсною контролею і орудою харківського уряду; переводилася нещадна боротьба з русотяпством на Україні, була запроваджена майже цілковита українізація урядової і актової мови, а в зв'язку з цим багато напливового кацапського елементу примушене було покинути Україну; майже на 100% була українізована школа. Тоді перед кожним політичним емігрантом могла була постати дуже поважна альтернатива: їхати додому чи залишатися далі в опозиції до УРСР? А що тепер маємо на Батьківщині? Які реалітети позитивного характеру настали там? Які національні успіхи?

На жаль, Я. Пеленський обмежується голими словами. Ми навмисне переглянули пильно його статтю, шукаючи за тими успіхами, але знайшли тільки слова. Він говорить про еволюцію, не називаючи конкретно, якими саме фактами й успіхами на нашому національно-державному полі вона позначилася. Але еволюція там безумовно єсть. Тільки її можна й треба назвати рецесією, відступом на колишні, ще царські позиції. Яскравим і навіть символічним прикладом такої еволюції може послужити хоч би той дрібненький, але характеристичний факт, що за царя вступники до Київської Політехніки повинні були складати іспит із московської мови (писемний), за Скрипника з української мови, а тепер знову з московської мови (писемний і усний). І так відбувається всюди і у всьому, чи школа, чи уряди, чи література, чи театр. Іде нещадна русифікація України, як останнє зазершення політичної інкорпорації нашого краю. Недавно ми читали, що в драматичній школі в Києві викладають москалі і московською мовою нав-

чають своїх учнів правильної вимови українських творів, дикції і деклямації. Самі професори не вміють по-українському говорити й не потребують уміти. А оце «Літературна газета» скаржиться, що Держвидав видав «Збірник українських народніх казок, легенд і анекдотів», де мова не українська, бо перемішана з московськими словами, ідіомами, тощо. Русифікація добирається вже до мови народніх казок, чого не було навіть за царя, коли Грінченко міг був видати свою збірку українських казок у їх недоторканій мовній красі. Ми подали кілька дрібних фактів жорстокої русифікації. Нехай би Я. Пеленський, замість говорити загально про якісь успіхи, назвав їх і тим потішив наші засмучені душі. Але він, на превеликий жаль, не може їх назвати.

Байка про наші національні здобутки на Україні почалась власне з того часу, як до влади в Кремлі прийшов Хрущов. Хтось пустив поголоску, що він українець. І з того пішла рости легенда про якісь наші успіхи. Маємо на увазі пересічних емігрантів. Ми чомусь забуваємо, чи не знаємо, що на російському престолі бували татари, німці, естонці, грузини, але всіх їх становище голови московської держави зобов'язувало, і всі вони провадили виключно московську і імперіялістичну політику. Таку саму політику провадить Хрущов і, дозволимо собі сказати наперед, буде провадити. Приєднання до України Криму (але не приєднання до неї великих етнографічно-українських територій, що взяті на неприкриту національну загладу) не можна вважати за якийсь український успіх, бо чи той Крим буде адміністративно приписаний до тієї чи іншої провінції Російської імперії, це справи не міняє ані на макове зерно. Він як був, так і залишився в руках московської адміністрації і тільки номінально рахується при Україні. Призначення Кириченка за одного із заступників генерального секретаря всеросійської комуністичної партії має для нас таке саме значення, як і українство Хрущова. Не думаємо, щоб Я. Пеленський мав на увазі саме ці факти, коли писав про наші успіхи в рідній краї. І дуже шкодуємо, що він не висловився про ті успіхи конкретніше.

Деякі публіцисти з нової підсовєтської еміграції з легкої руки І. Багряного відмічують, як великий наш успіх, народження на Україні нової інтеліґенції, спеціяльно з технічними фахами. Це, звичайно, дуже важне й корисне явище. Дуже добре було б, щоб усі галузі адміністративного, культурного й господарського життя були обсаджені українським елементом. І коли воно так чи наближено так є, то це треба тільки вітати. Але не можна цього брати за якісь наші національні успіхи, спеціяльно в зв'язку з існуванням УРСР. За царя ті самі галузі життя були на Україні теж обсаджені майже виключно місцевим, українським елементом. Тільки невеличкий відсоток адміністраторів і фахівців складався з напливового елементу. Кожний українець, що мав освіту хоч би двокласової школи, вже мав підставу і право «піти в пани»: робився урядовцем чи то в поліції, чи на пошті, чи на залізниці, чи де хочете. А про тих, що кінчали середні й високі школи, то й не треба говорити. Велика більшість професорів по наших високих школах була українського походження. Частина їх знаходила собі службу й поле до праці в інших місцях імперії. Високі школи випускали щороку великі тисячі фахівців. І дуже наївно думати, що наш нарід почав щойно в УРСР продукувати кадри такої інтеліґенції. Правда, тепер до певної міри змінився соціяльний склад її. Колись тільки заможні селяни могли вчити своїх дітей у школах і визодити їх у «люди», а головна маса інтеліґенції походила з міського і вищого шару. Соціяльна нівеляція спричинилася до того, що тепер і звичайні селюки можуть ставати до змагання на полі науки, культури і техніки. А з цим прийшла й та різниця, що колишня інтеліґенція складалася з людей, зрусифікованих від народження, а теперішня селянська інтеліґенція починає русифікуватися щойно в школах, особливо в технічних, і на службі. Але теперішній інтеліґенції на Україні треба приписати великий мінус у порівнянні з колишніми часами: вона має в своїх рядах без міри більше напливового московського елементу, ніж це було за царів.

І ось Я. Пеленський не тільки говорить про невідомі нам успіхи на Україні, але і бере їх за базу для свого твердження, що політика української еміґрації не сміє бути самостійною, а повинна припасовуватись до політики крайової і бути тільки чемним додатком до неї. Що це конкретно значить, не говорить. І читачі мають право думати, що він проповідує концепцію «сиди й жди від моря погоди». Коли б, напр., гетьман Сагайдачний держався був такої концепції, то сидів би собі із своїми козаками спокійно на Базавлуці, не робив би походу на Крим, не розбив би Кафи і не визволив би кількох тисяч бідного невільника з татарської неволі. Я. Пеленський може сказати, що ми спрощуємо його ідею. Але на цей його можливий закид ми твердо скажемо, що українці на Україні не мають жадної можливости провадити визвольної політики й **не провадять її.** Там тільки безнастанно наростає в народніх душах ненависть до московської експлуатації, русифікації і імперіялізму. Ця ненависть таїть у собі великі потенціяльні сили, але поки що тільки потенціяльні, себто такі, що в слушний час дадуть нашому народові великий розгін до розірвання московських кайданів.

Ні! Українська еміґрація, коли хоче прозадити справді реальну політику, як це радить Я. Пеленський, то нехай не заколисує себе маною вимрія-

них успіхів там, де їх нема, а нехай далі провадить свою систематичну політику визволення, як вона робила досі. Маємо йти слідами наших предків — Івана Мазепи, Пилипа Орлика й Григора Орлика, а в новітніх часах Симона Петлюри і Євгена Коновальця. Маємо вчитися з прикладів еміграційної політики Масарика, що не оглядався на езолюційну боротьбу в краї, а шибався по цілім світі й використовував найменшу можливість якоїсь допомоги з боку заграниці. Не забуваймо про свіжий ще приклад французів, що по втраті батьківщини чекали на якесь езолюційне визволення її з Віші, а провадили свою політику і разом з іншими неприятелями Гітлера боролись проти нього, де тільки могли. Цих прикладів історія дає нам дуже багато. І вони власне є безсумнівними реалітетами і тому можуть і повинні бути для нас дороговказами.

Вертаючись до оцінки значення УРСР, скажемо ще раз, що І. Кедрин не доцінює факту існування української держави у формі УРСР, а Я. Пеленський перецінює його. Ніякої заграничної політики УРСР не провадить. Такої політики нема. Це «нема» не треба розуміти так, що може замість України її заграничну політику провадить Москва. Ні, навіть цього нема. Україна в заграничній політиці взагалі не існує ані як суб'єкт, ані як об'єкт. Є тільки теорія, словесний символ нашої державности. Більше нічого. Але ми вважаємо і це за не абиякий національний здобуток і мусимо його шанувати, як перший етап на тім шляху, що веде нас до «народів вільних кола»!

Р. Паклен

НА ШЛЯХУ ДО РОЗЦВІТУ ЧИ ДЕГЕНЕРАЦІЇ?

Ніщо жизе не може лишатися незмінним, все живе безупинно міняється, але одні з цих змін — це зміни на шляху до розцвіту, а інші ведуть шляхом дегенерації до занепаду й смерти. Рослинні й тваринні організми від хвилини свого народження аж до смерти безнастанно міняються, а саме: коли організм зростає, йдучи до свого зеніту, його зміни ведуть, у загальному, до розцвіту; після осягнення цього організм підпадає змінам, що ведуть до старости й смерти.

Людина, втручаючись у природний біг речей, штучно, у **власному інтересі** викликає ряд змін у потрібних їй рослин чи тварин із метою «поліпшення гатунку». Та таке «поліпшення», з погляду людини, майже завжди, з погляду самої «поліпшуваної» істоти, є «дегенерацією». Напр., расова корова, виплекана людиною, або расова свиня стали в дійсності потворами, не здатними до самостійного життя!

Чи могла б вижити на волі «расова» курка, що замість 5-7 яєць, що їх зносили її предки, несе від 220 до 260 яєць річно? Ні! Вона наслідком «еволюції» стала калікою, що існує лише для того, щоб продукувати людині яйця.

Це все слід було нагадати, щоб стверднти безсумнівний факт: усе живе міняється, **та не всі зміни корисні** для самої істоти, особливо ж некорисні ті, що їх викликає свідомо хтось інший у власному інтересі. Отже «еволюція» може мати й дегенеративний характер!

Протягом історії змінам підпадають цілі народи і їх мови.

За давніх часів мова мінялася наслідком вплизу сусідів або впливу нації-зверхниці, що включила чужомовні терени в склад своєї держави. Напр., наслідком довговікозого впливу римського народу постали «романські мови» підвладних народів.

Не підлягає найменшому сумніву, що згадані народи, переставши силою того процесу розвивати свої матірні мови, не лише втратили свою культуру, не лише пройшли період занепаду, але, коли б римська імперія існувала донині, перетворилися б у звичайний римський «плебс», в аморфну масу, що її використали б переможці навіть біологічно. Коли так не сталося, коли нині маємо на тих романських мовах багаті літератури, то це спричинили **упадок римської імперії** і ряд інших складних процесів. Завдяки їм, майже по упливі тисячі років вдалося народам, колись культурно опанованим римською імперією, визволитися і психічно та почати творити власну культуру.

Слід підкреслити, що римська імперія, як і інші великодержави старих часів, не знали планового, систематичного й керованого державою нищення мов підбитих народів. Тим часом нинішні держави в більшості не задовольняються «природним» процесом асиміляції у ділянці мови й намагаються його рядом заходів прискорити. До таких держав належить червона московська імперія, що виступає під псевдом «СССР».

Ми всі знаємо, що українська літературна мова протягом останніх сорока років досить значно змінилася. Люди, що не звикли до належної обережности в робленні висновків, не тільки кричать про «розцвіт» нашої мови, але й схильні самі засвоювати й поширювати серед еміграції всі без винятку зміни, що сталися в українській літературній мові в т. зв. «УРСР».

У зв'язку із сказаним уважаємо за корисне й конечне хоча б коротко 1) розглянути головніші зміни бодай у ділянці лексики, 2) шляхом їх аналізи встановити напрямок, куди еволюціонує українська мова, та 3) з'ясувати, чи той напрямок є шляхом до розцвіту чи до дегенерації.

Спиняємося на змінах у ділянці лексики тому, що ці зміни можна краще в короткій статті з'ясувати, подаючи одночасно фактичний матеріял, що влегшує навіть нефахівцям виробити власну думку.

Говорячи далі про зміни в ділянці лаксики в нашій літературній мові, доконані протягом останніх 40 років, ми виключаємо зміни в ділянці термінології з таких причин: поскільки перед 1917 роком на жодній із своїх земель українці не лише не були «господарями» в розумінні державно-правному, але й втратили свої вищі верстви, а тому не були панами ні в промислі, ні в торгівлі, ні навіть у ремеслі, постільки, самозрозуміло, в усіх тих ділянках життя (як і в науці) панувала чужа мова й чужа термінологія. Чужинці-колонізатори не потрібували українських термінів; вони приносили свої і до тих термінів привчалися змалку українці, що на підрядних становищах обслуговували відповідні ділянки життя. Більше того: торгівля, чужа торгівля, накидала масам свої назви певних виробів та взагалі краму. Такого стану речей українці (як самостійники та і автономісти) були свідомі і тому в 1918 році, коли український нарід став господарем на своїй землі, закладалися численні «термінологічні комісії» при міністерствах і по наукових установах, промислових підприємствах та війську. Всі, без «мудрствування лукавого» розуміли потребу усунути сліди чуж нецького панування, доконати «операцію», прикру для тих, що, працюючи в чужинців, звикли до їхньої термінології й мусіли «переучуватися», але корисну для наступних поколінь, що мали б величезну полегкість при засвоюванні термінів, органічно пов'язаних із нашою мовою.

Кожному зрозуміло, що з упадком нашої молодої держави нові окупанти, навіть там, де вони **теоретично** визнавали за українською мовою права мови «державної» поруч із власною (в «УССР»), — нізащо не погодилися б вчитися чужої їм термінології і тому, покасувавши ряд «комісій», висунули тезу: «мова має бути зрозуміла всім, і в основу української термінології мають лягти загальновживані терміни». Очевидячки ця, на перший погляд слушна, засада була тільки софізмом, бо ж зрозуміло, що всі москвини і не москвини від професора Київського університету аж до механіка залізничних варстатів чи поліцая, розуміли **лише** терміни, вживані окупантами перед 1917 роком. Така розв'язка справи відразу замикала українську мозу у вузькі провінціяльні рямці й позбавляла її перспективи самостійного розвитку, а до того ж, занечищуючи мову словами, чужими етимологічно і фонетично українській мові, притуплювала й нищила відчування своєрідности власної мови та її питомих прикмет.

Те, що наслідком згаданої політики окупантів наша мова в ділянці термінологічній стала справді «тем же русскім (московським) язиком, только іспорченим на хахлацкій лад», ясно кожному і не треба на доказ того виписувати всяких «льотчиків» (летунів), «колчеданів» (сірчаків заліза), «заводіз» (фабрик, виробень), чи «путьовок» (подорожніх листів). У ділянці термінологічній стан справи ясний кожному, хто не замикає очей.

Інакше стоїть справа в ділянці літературної мови взагалі, це б то в тій ділянці, де важко й недоцільно заводити зміни шляхом наказів.

Те, що й у цій ділянці наступили великі зміни, ясно всім, лише більшості (а особливо західнім українцям, що не знають московської мови) далеко не ясний характер тих змін.

Щоб кожний зміг виразно побачити, в якому напрямі йдуть ті зміни, подамо нижче табличку найчастіше вжизаних в УССР «нових» літературних слів, подаючи одночасно ті слова, що їх уживала наша літературна мова перед червоною окупацією, та одночасні московські рівнозначники

Вислови вживані в укр. літ. мові до окупації 1920 р.	**Вислови, що стали вживатися після окупації 1920 року**	**Московські вислови (Москвини читають «г» як «г», «е» як «е», «и», як «і». Ми не маємо черенків твердого «и» («ы») і тому передаємо його літерою «и».**
славнозвісний, слазний	знаменитий	знаменітий
хлібороб	землероб, землеробство	земледелець, земледеліе
аристократія	знать	знать
щерити, шкірити зуби	скалити зуби	скаліть зуби
збори	сходка	сходка
угноювати землю	удобрюзали землю	удобряли землю
угноєння, гноїво	добриво	удобреніе
оповідання	розповідь	разсказ
трус	обшук	обиск

голова (держави)	глава	глава
навала, напад	вторгнення	вторженіе
цікаво	інтересно	интересно
руйнувати	розоряли	разорялі
варти	сторожеві пости	сторожевие пости
на варті, на становищі	на посту	на посту
маєтки багатіїв	помістя богачів	поместье богачей
кріпацькі	кріпосницькі	крепостніческіе
селились громади	селились общинами	селілісь общінамі
урядовці варварів	чиновники варварів	чіновнікі варваров
ченці	монахи	монахі
прочани	богомольці	богомольци
улюблене (видовище)	любиме	любімое
коріння (запашні)	пряноші	пряності
скарбовий	казенний	казенний
скарб	казна	казна
верховинці	горці	горци
кінноти чики	кавалеристи	кавалерісти
платня	жалування	жалованье
чужинці	іноземці	іноземци
агресивна, загарбницька політика	наступальна	наступательная
понезолення	підкорення	покореніе
збіжжя	хлібні злаки	хлебние злакі
блощиці	клопи	клопи
поємність, обсяг	вміст	вместімость
гайворон, грак	грач	грач
малюнки	картини	картіни
поганські боги	язичеські боги	язическіе богі
жиди	євреї	євреі
підручник	пособник	пособіе
охоронець	хранитель	хранітель
малярство	живопис	жівопісь
малював олійними фарбами	писав масляними фарбами	пісал масляними краскамі
мистець, маляр	художнік	художнік
лекція	урок	урок
зі злости	по злобі	по злобе
витискати	віджимати	отжімать
трач	пильщик	пільщік
вовна	шерсть	шерсть
закорковані	закупорені	закупорение
подостатком	вдосталь	вдосталь
сновигали, нишпорили	рискали	рискалі
перейнявся	проникся	пронікся
прийдуть по нього	придуть за ним	прідут за нім
спосіб життя	образ життя	образ жізні
хода	ходьба	ходьба
опецьки	болванки	болванкі
рішуча (вимога)	настійна (вимога)	настоятельное (требованіе)
сталезі цівки	сталеві дула	стальние дула
лови, полювання	охота	охота
прогоничі	болти	болти
знервований, зворушений	збуджений	возбужденний
починало морозити	починався озноб	начінался озноб
водограй	фонтан	фонтан
засоромлений, зніяковілий	сконфужений	сконфуженний
певний	надійний	надежний
баня	купол	купол
стерно, керма	руль	руль
скринька	ящик	ящік
далекогляд	підзорна труба	подзорная труба
долотце	стамеска	стамеска
залютована	запаяна	запаяна
гарно, гарний	красиво, красивий	красізо, красівий

схил	укос	укос
остроги	шпори	шпори
водогінні рури	водопроводні труби	водопроводные трубы
скло	стекло	стекло
візок, підвода	повозка	повозка
браки	недоліки	недочеты
трухцем	риссю	рисью
лютузала громовиця	гроза бушувала	гроза бушевала
вістун, оповістник	глашатай	глашатай
шпалери	обої	обої
ноші	носилки	носілкі
прокинеться	проснеться	проснется
гаряче	жарко	жарко
простягався	простирався	простірался
слава	ура	ура
обвід	окружность	окружность
їжатець	дикобраз	дікобраз
масне люсоване вапно	жирна гашена вапна	жірная гашеная ізвесть
димар, комин	труба	труба
аматор	любитель	любітель
гимбель	рубанок	рубанок
перешумував	перебродив	переброділ
діямант	алмаз	алмаз
лупак	сланець	сланец
кислини	кислоти	кіслоти
масний	маслянистий	масляністий
смолоскип	факел	факел
льох	погреб	погреб
дістався	проникнув	пронік
рудня	рудник	руднік
харчовий	продовольственний	продозольственний
кухар	повар	повар
торба	сумка	сумка
торб	сумчасті	сумчатие

Ми могли б ще багато навести подібних слів, але й поданих досить, щоб побачити напрямні цієї «еволюції» (в нас її звуть «розвитком») літературної української мови. Побіжна аналіза поданих змін дозволяє зробити такі висновки: 1) в усіх випадках загальновживані в українській літературній мові слова поволі, ступнево замінюються або на однозначні з московськими, або на нові, створені за московським зразком, 2) створені за московськими зразками нові слова сягають глибоко в психіку і наближають власне нас духово до москвинів, привчаючи дивитися на світ їхніми очима.

У першому випадку, напр., слово «збори» (від «збиратися», як у пісні «зібралися всі бурлаки») заступається московським словом «сходка». У нас є слова «шкірити» і «щерити» (зуби), але немає «скалити», а тепер прийшло «скалити зуби».

У нас є слово «руїна», цим словом назіть названа певна історична доба; цього слова вживав Шевченко, Леся Українка та інші клясики нашого письменства, а проте в усіх нових творах не вжизають його, а замість «руйнувати», введено безперечний москалізм «розоряти». Українці ходили «на прощу» (це б то благати «прощення» гріхів), а москвини йшли «на богомолье». Звідси в нас «прочани» (див. Л. Українка «На полі крови») і «богомолец» у москвинів. Нині «прочанин» — усунуто.

Москвини всі товщі (олії) звуть «маслами» й не мають жодного відповідника для нашого слова «олія», чуже московській мові, й починають там їни. І ось, у нашій мові редукується у менш уживаних виразах (технічні вислови і т. п.) слово «олія», чуже московській мові, й починають там гуляти такі вислови, як **«масляні** фарби» (хоча вони ни робляться тільки на оліях і ніколи на маслі), «писання **маслом»** (мальованнн олійною фарбою) і т. д.

Однак, занечищення мови подібними словами може менш небезпечне, аніж творення, замість досі вживаних літературних слів і виразів, цілком нових, за московським зразком.

Такі слова значно важче усунути з мови, бо вони більш впливають на нашу психіку, ніж москалізм першого типу.

Чи можна цей процес штучної (еволюції» української літературної мови, стимульованої окупантами, звати її «розвитком»? Чи є якась потреба міняти вже вироблені літературні вислови цілком добрі й відповідні, на нові і то лишень тому, що вони так чи іначе подібні до московських? Чи є рація цілий ряд слів заступати іншими просто тому, що

вони наче б то «постаріли»? Чи, нарешті, зразком до нових «кованих» слів або «будівельним матеріялом» мають бути не наші мовні скарби, зібрані хоч би в «Словнику» Грінченка, а тільки московські слова й вислови? Чи може той словник вже «застарілий»?

Замість відповіді, наводимо тут оцінку словника московської мови В. Даля (В. Даль «Толковий словарь жівого велікорусского язика» т. I-IV. Вийшов у **1866** році, а тепер московські комуністи перевидали знову його), що належить перу відомого лінгвіста Богдана де Куртене: «Словники Даля є не тільки однією з найбагатших скарбниць мови людської, але крім того збірником матеріялів для дослідження і вивчення народнього складу розуму, **для визначення світогляду російського народу».**

Ми наводимо ці слова тому, що М. Рильський у статті, де **захвалює** найновіший українсько-російський словник, що почав виходити у Києві і власне має закріпити всі наведені зміни в нашій мові, наводить ці самі слова, погоджуючися з нами цілковито й підкреслюючи те, що в цій цитаті підкреслено.

Отже, і М. Рильський, коли мова йде про **московський** словник і **московські** лексичні засоби, уважає самозрозумілі істини за правильні, уважає такий словник «свідченням розумового й духового багатства народу» , до якого ставиться з належною пошаною. Жодний М. Рильський не зважився пропонувати викинути з цього словника 25% слів, що «утворюють бар'єр» між московською і тою чи іншою сусідньою мовою! Наведені слова особливо проречисті тим, що взяті із статті Рильського, де він не тільки не забув згадати серед «шкідників» (цитуємо дослівно «українського націоналіста Смаль-Стоцького», що «обстоював теорію відрубности української мови та заперечував її очевидну спорідненість із мовою російською», і Огієнка, що разом із першим, бувши «керований звірячим націоналізмом, доводив відрубність української мови», але й сам без будь-яких наукових обґрунтовань виходить із апріорного заложення «найтіснішого споріднення української мови з російською і значно меншого з іншими слов'янськими мовами».

Прийнявши ж таке апріорне твердження за безсумнівну істину та згадавши про директиву Леніна про «потребу праці» над перетворенням української мови у знаряддя комуністичної культури, з захопленням витає «перетворення» нашої мови в дусі того «наближення», щоб неправильне для минулого твердження бодай у майбутньому відповідало правді.

Похваляючи таке «перетворення», М. Рильський та інші московські поплентачі аж ніяк не журяться тим, що тим перетворюванням не лише нищать наші мовні скарби, такі самі, як ті, що ними він захоплювався в словнику В. Даля, але й нищать «матеріял для дослідження і вивчення народнього складу розуму і для визначення світогляду українського народу».

Все те, на його думку, добре лише для московської мови, бо її ніхто не сміє нищити і розкладати, ніхто не сміє культивування тієї народньої мови звати «звірячим націоналізмом». Коли ж йдеться про українську мову, тоді відкидаються і словник Грінченка, і Уманця та Спілки, і той, що почав був виходити під редакцією Єфремова і був знищений окупантами, бо ж не про розвиток української мови йде тому авторові, тільки про скорше наближення її до московської, про **«надання»** всім «мовам усього нашого Союзу... **монолітности».** Щоб приховати справжню причину негативного ставлення до всіх згаданих словників, М. Рильський оголошує їх шкідливими, закидаючи їм такі властивості: «штучне відмежовування від російської мови, а звідси... милування в діялектизмах та архаїчних словах», далі гріхом є «орієнтація переважно на сільську лексику» та «намагання перекладати слова іншомовного походження доконче «питомими» українськими... а то й тлумачити їх українською мовою».

Отже, справа ясна: словник Даля, складений у 1866 році, словник, що дбайливо фіксує всі діялектизми московської мови і всі провінційні форми, а також мову села, — є «скарбницею», є гідною пошани «збіркою матеріялів для досліду», бо то словник московський. Українські ж, значно новіші словники (Грінченка видано в 1909 році), вже «перестарілі», а ті самі їх намагання зафіксувати наші мовні скарби є злочинним «милуванням в діялектизмах», є «орієнтацією на сільську лексику», а то й «перештовхуванням вульгаризмів». Та найбільшим гріхом усе ж є «відмежування від російської мови» і московської культури, «незмірімо розвиненішої за нашу».

Коли Грінченко фіксує «сільську лексику» (а село в умозах окупації краще зберегло свою мову», то це злочин, це «штучне відмежовування», а коли усувається з нашої мови справді штучно все те, за що захвалюється московський словник Даля, то це має бути «нечуваним розвитком»!

Отже, тут застосовано дві різні мірки.

Але мало цього! Ще яскравішою виявляється ця «подвійна бухгалтерія» в справі чужих слів.

Тут особливо очевидним є вживання одної мірки для мови московської, а другої — для української.

Коли справа торкається чужих слів в українській мові, то здіймається москвинами та їхніми приплентачами страшний репет із приводу намагання «українських націоналістів» усунути з неї бодай частину тих чужих слів, що є або зайвими й затримуються лише тому, що й москвини вживають тих самих слів, або викликають плутанину на тлі української лексики.

Ті приплентачі та «мовознавці» й літератори, що стимулюють «еволюцію» української літературної мови у ствердженому нами напрямі, з одного боку галасують завзято з приводу вживання слів такого роду, як, напр., «автомобілярня» (замість «автомобільний завод»), ватарня (зам. «фабрика вати»), «гуральня» (зам. «горільчаний завод»), «виробня» (зам. «завод») і т. д. З другого ж знов — обурюються проти вживання, замість московського «маятнік» — «вагадло», замість «елемент» — «первень», зам. «нівелір» — «рівнило», зам. «радіус» — «промінь», зам. «госпіталь» — «лікарня», зам. «хронометр» — «часомір» і т. д. Тих, хто допускається такого «злочину», називають звичайно шкідниками, «озвірилими націоналістами», тощо. Але коли мова іде про мову московську, то не лише словник Даля є «скарбниця», але й Ленін не є ані «озвірилим націоналістом», ані «шкідником», хоча той самий Ленін писав: «Русскій язик ми **портілі. Іностранние слова употреблялі без надобності.** Употребляем їх неправільно. К чему говоріть «дефекти», когда можна сказать «недочети» ілі «недостаткі», ілі «пробелі»? Єслі недавно научівшемуся чітать простітельно употреблять, как новічку, іностранние слова, то літераторам простіть етого нельзя. Не пора лі нам обявіть войну употребленію іностранних слов без надобності?... меня употребленіе іностранних слов без надобності — озлобляет...» (Ленін «Об очістке русского язика»).

Просимо собі уявити, якими епітетами нагородили б і куди б запроторили того українця, що висловив би на письмі ці міркування, як власні, лише у відношенні не до московської, а до... української мови?

Справа, очевидно, не в засадах, не в доцільності вживання тих чи інших змін, а в тому і тільки в тому, щоб **нищити органічні бар'єри** між мовою **українською і московською, щоб вирівнювати штучно всі різниці,** ведучи поволі до уодностайнення мови. І цю **штучну,** майже хірургічну, «еволюцію» прикризають немилосердним репетом про «штучне відризання української мови від мови російської»! Бо окупанти в першу чергу прямують до «монолітности» мов СРСР.

Ми не перечимо, що дальший «розвиток» української літературної мови в ствердженому нами напрямі справді веде до «монолітности» всіх мов советського «Союзу», а далі до... уніфікації з московською мовою, але чи цей процес можна звати «розвитком»? Чи не правильніше уважати його за процес самогубчий і говорити про спритно керований окупантами процес **штучної дегенерації** української літературної мови?

Найважлизішим питанням є: як повинна ставитися до цього процесу справді українська **політична еміграція?**

На еміграції не лише «мовознавча» секція УВАН дня 7. березня 1951 року проголосила, що немов би «головною хибою» емігрантських публікацій є «відрив мови наших видань **від тих норм,** що їх виробив наш нарід на батьківщині» *), але й автор «Нарисів сучасної української літературної мови» намагається в бездискусійній формі наблизити мову еміграції до тієї, щодня «еволюціонізуючої» мови УССР. Вправді книгу уложено так, щоб не зразити собі читачів, і в передмові оповіщено, що цей «порадник» додержуватиметься в тому наближуванні «золотої середини». Але, на щастя, думки автора тієї праці не можемо уважати за думки української політичної еміграції, вони просто несподівані для нас: адже ж була якась причина, чому так гаряче підтримував автора тієї книжки відомий нам проф. Р. Якобсен, обмосковлений семіт, що ще 29. XI. 1934 року під час свого відчиту в Братиславі радів із того приводу, що «совітам удалося побороти дуже болючу проблему сепаратизму та змагання українців і білорусів створити штучну преграду між ними і великоросами» та довести до «уніфікації наукового і технічного словника, **обов'язкового для всіх народів СССР».**

Отже, становище зайняте автором згаданої книжки, нас не може дивувати, а тим більше — зобов'язувати.

Натомість конче потрібно, щоб здорові елементи еміграційної громадськости дали ясну й недвозначну відповідь на порушене питання, визначаючи виразно, чим є справді «еволюція української літературної мови» в УССР та яке наше становище до того «процесу».

*) В дійності «наш народ» не виробляв тих норм, це робили «наші» приплентачі за вказівками Москви та окупаційної влади.

Експедиційне Бюро

ІВАНА КОВАЛЬЧУКА

висилає пакунки до всіх країв і має на складі

великий вибір товарів,потрібних

до висилки.

World Wide Trading Company

Export — Import

2222 W. Chicago Ave. — Tel.: BR 8-6966

І.О.

СОТНИК ЛІКАР Д-Р ЗАК

Критичний день у львівських боях. Якось стріляння притихає, щось дивне, неясне й непевне. І хоч як боліла мене свіжо прострілена нога, перед вечером я зволікся із шпитального ліжка на Личакові і по більш, ніж годинній, мандрівці дотягнувся до Народнього Дому.

Було там понуро. Тиша й дивний настрій. Аж сан.-хор. В. Скоморовський, що ординував у першій помочі, короткими словами вияснив мені, що, мабуть, тієї ж ночі залишимо Львів полякам.

Так і сталося. Біля півночі евакувалася Начальна Команда: попід Підзамче, а далі в напрямі Винник. І я з ними: лівою рукою держався люшні воза, у правій палиця, і так волікся. Вже й розвиднілося, кругом сніг, ну і морозець. Мені не ставало більш сили йти. Прострілена нога спухла таки добре, і я сів у рів відпочивати, та й сон дуже морив.

Над'їхала фіра із саншефом д-ром Костем Танячкевичем. Він узяв мене із собою, і так через пів року доля не розлучала нас. Я став його секретарем, чи пак діловодом.

Десь близько Винник ми почули на дорозі крик. Хтось робив авантуру. Наблизившись, ми побачили людину в російському однострої з опаскою Червоного Хреста на рукаві. Д-р Танячкевич мусів був полагодити справу. Не знаю вже, про що саме йшла сварка, але показалося, що був то д-р Зак, лікар із Києва, що ординував там десь при Фундуклеївській вулиці.

Знахідка прекрасна! Війна переходить у іншу фазу, треба творити фронт кругом Львова, а тут не то що лікарів, але й нікого, навіть медсестер немає.

"Сідайте з нами, докторе". І ще того самого вечора були ми постоєм в Куровичах. А на другий день д-р Зак дістав від саншефа службовий розпорядок: поїхати до Перемишлян, до 14 днів зорганізувати там шпиталь на 150 ліжок.

"Так точно!" була відповідь, і д-р Зак взяв у руки письменний приказ, обернувся, і вже його не було. Не питав ні про помічників, ні про гроші чи медикаменти, ні про свою ранґу, ні як туди дістатися, — не питав нічого, — пішов без слова. Саншеф сам знав, що видав дуже трудний, не до виконання приказ, та чекав, що з того вийде. За 2 тижні то готове бути не може, але за 3 чи 4 все ж таки щось зробиться.

Начальна Команда УГА розташорилася постоєм у Бережанах, а вслід за тим посипалися туди з Перемишлян телеграфічні скарги, мовляв: з'явився там якийсь жид д-р Зак і рабує. Забирає з хат ліжка, білизну і т.п. всячину. І коли б то лише в жидів чи поляків, але навіть українців не залишає в спокої. "От молодець" — казав саншеф, — "видно, що справляється!"

Минуло рівно 12 днів, як прийшла телеграма: "Шпиталь на 150 ліжок готовий, прошу прислати хорих". Треба було то чудо оглянути, і саншеф поїхав на інспекцію, та взяв і мене із собою.

Ну, — і що тут говорити? Двоповерховий будинок (чи не школа), а в ньому в повній чистоті комплетно уряджена лічниця на 150 ліжок. Є все, чого треба: резерва коців і постелі, білизни, аптека з ліками і перев'язочним матеріялом, уряджена ординаційна кімната, мешкання лікаря, медсестер і персоналу. Кухня з величезними кітлами вже функціонує, бо вже був якийсь робочий персонал, — дров до палення подостатком, словом, куди не поглянеш, все на місці. — Як те д-р Зак зробив, як він те все в такім короткім часі зложив, звідки заповнив аптеку, коли Начальна Команда не розпоряджала в тім самім часі ще ані одним фунтом медикаментів, — лишилося його таємницею. І саншеф дивувався, та не дав по собі нічого пізнати, неначе б то й нічого надзвичайного не сталося. Лише одну зміну зарядив саншеф: якась велика саля у підвалі була стінкою переділена на двоє, в одній частині була шпитальна кухня, а друга призначена на трупарню. Трупарню казав саншеф збудувати оподалік на подвір'ї.

Д-р Зак не мав до саншефа ніяких побажань, — він сам собі дасть раду. Все ж таки він не може сам один залишатись у лічниці, тому просить на поміч доброго медика і медсестер. Д-р Танячкевич був дуже скупий на слова похвали чи признань, та у мовчазному признанні добре виконаної роботи приділив д-ру Закові свого найздібнішого медика Банаха й кілька сестер.

Згодом відносини сяк так упорядкувалися. Д-рові Закові, як дипломованому лікареві, признано ранґу сотника - лікаря. Часом заглядав він і до Бережан, раз привіз був особисто до операції на сліпу кишку поручника. Із саншефом він не заходив у довгі розмови: зложив звіт, дістав деякі інструкції і "Так точно" — вже його не було. Та не раз, чекаючи на шефа, вже довше говорив зо мною. А тоді було лише двох нас у сан-відділі: саншеф і я. З нагоди тієї справи він вияснював, що то є апендіцітіс, залюбки орудуючи тим латинським словом.

В його лічниці панувала залізна дисципліна. Раз у місяць була в аптечнім складі Нач. Команди в Ходорові видача медикаментів. З перемишлянськими фірами приїздила кожним разом інша сес-

тра, і кожна з них молила шефа про перенесення. Та крім строгости, жадна з них не могла навести якихось позитивних закидів проти д-ра Зака, хіба тільки те, що він під час ночі вбігав у кімнату сестер і перевірював, чи ліжко дижурної сестри не є часом тепле! А як так, то була пекельна авантура.

Та люди мають язики. Тут і там стали ходити вісті, що д-р Зак фальшивий лікар, що він може лише старший фельдшер. Д-р Банах висловився передо мною, не перед саншефом, що лікарські студії д-ра Зака з находяться під знаком запитання.

Але, помимо того всього, саншеф далі цінив Зака за його енергію, підприємчивість, незвалювання всіх клопотів на вище командування, а полагоджування власними силами. Коли ж раз лучилася саншефові нагода знову поговорити із Заком, то він вже знав, що Зак лікарем ніколи не був. Але що з того? На місці був прекрасний, незаступний організатор — управитель лічниці. Хай працює, — дай нам Боже побільше таких. Бо ж треба заразом признати й оцінити ще й те, що д-р Зак до служби в українській армії не був зобов'язаний.

У той час мав саншеф клопіт із польовою лічницею у Красному. Не було там ладу. Завідували нею три студентки медицини і не могли побороти трудноців, а в додаток саншеф уважав, що ця польова лічниця підлягає його компетенції, тим часом як окружний комендант уважав її не за польову, а за свою, запільну. Місце важне, залізничий вузол, аеропорт, а ладу немає. Так ось знову поле до праці для д-ра Зака. Саншеф викликав його з Перемешлян до Ходорова і призначив йому то нове завдання. Як не просив д-р Зак саншефа, щоб не рухав його з Перемишлян, де завдяки йому все біжить, як слід. Не помогло, — і д-р Зак мусів був поїхати. У пок. д-ра Танячкевича взагалі всякі благання, ба й сльози медсестер, не мали успіху.

Першим ділом д-ра Зака у Красному було виявнити компетенції. У тій цілі він поїхав до Окружного Коменданта в Золочеві. А коли увійшов до ждальні Коменданта, прискочили до нього два інші жиди, що теж чекали черги, і, пізнавши в ньому свого знайомого одновірця таки із сусіднього галицького містечка, — засипали його питаннями.

Зак не ждав уже авдієнції. Він пропав по нинішній день. А тим зробив велику шкоду сан.-службі УГА. Людей він не лікував, але як організатор був неперевершений. Дезертирувати йому не треба було, бо й так знали, хто він, і нічого йому не грозило. А рангу можна було змінити на таку саму рангу військового урядовця.

ПОВНЕ ВИДАННЯ ТВОРІВ ЛЕСІ УКРАЇНКИ

12 томів у твердій оправі

До кожного тому, а також до кожного більшого твору Лесі Українки додано цінні вступні статті найвидатніших українських літературознавців нашої доби: М. Зерова, Б. Якубовського, П. Филиповича, Т. Рулїна, О. Бургардта (Ю. Клена), В. Петрова, О. Білецького та інших.

Ціна всіх томів з пересилкою $ 24.00

Замовлення слати на адресу:

M. DENYSIUK

2228 W. Chicago Ave., Chicago 22, Ill., USA

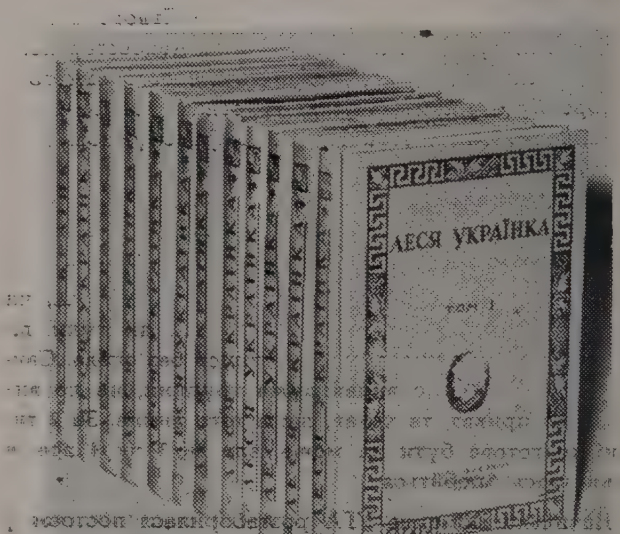

Анна Франко-Ключко

ЗАМИЛУВАННЯ ВЕЛИКОГО ПОЕТА

Одним із замилувань Франка було рибальство. Вже змалку він приглядався до життя риб у невеличкій підгірській річці родинного села. В оповіданні «Малий Мирон» він пише:

Ота річка то правдива розкіш, то сильна принада для Мирона. Там він цілими годинами любить сидіти, запхавшися у високий зелений косітник, або між густе лапасте листя підбережного підбілю. Сидить і вдивляється у плюскітливу воду, в мигаючу під напором хвилі тразу, в ковбликів, що час від часу вилазять із своїх печер або випливають із глибшого плеса, нипають по дні, шнируючи за водяним хробацтвом, то знов вистобурчують свою тупу вусату мордочку аж над воду, хапнуть раз повітря та й утікають чим борше з свою криївку, немовби закоштували не абиякої присмаки»...

І сам Франко в кожну вільну від науки годину, захопивши вудку або сітку, їхав до родинного села або до котрогось із товаришів ловити рибу. Це замилування тяглося ціле його життя; тільки тоді, коли його руки стали немічні, а тіло послабло, прийшлося йому залишити цю улюблену розраду. Він ловив рибу вудкою, але найбільше любив лозити сіткою: саком, волоком або ятерем.

Коли ми були ще малими дітьми, то в літні вакації часто йшли з татом усі цілою родиною ловити рибу. Властиво ловив тато, як звичайно, з котримсь із своїх товаришів або приятелів, а ми з мамою сідали десь у холодку, очікуючи, що тато принесе. Ловлячи рибу тато сзоїм спостережливим оком підмічував її звичаї і життеві звички і бачив багато цікавого, своєрідного, що пересічній людині в голову не прийде.

Бувало, він зибирався під ніч. Уже з вечора оглядав свої сітки, що мав із собою брати, чи немає де дірки і чи всі поплавці на місці.

Він умів сам плести дуже скоро і вправно сітки, але звичайно замозляв собі вже готові на селі, бо на плетення не ставало часу. Ловлення риб у ночі при світлі смолоскипу або ліхтарні нам дітям видавалось надзвичайно приманливим і романтичним. Ми ще з вечора перед сном розпитували маму, куди тато поїхав, у яку таємничу виправу із таємничим спільником, і було багато здогадів і міркувань. Ранком, тільки прокинувшись, іще босоніж і в одних сорочинках ми бігли до кухні, — і тайна роз'яснювалась. У великій діжці, наповненій водою, бились, підскакували й тріпотались риби: карасі, коропи, плотиці, щуки, а мама із служницею, закотивши рукави, поралась коло них: чистила, смажила, варила. Ми боязко приглядались, ступаючи обережно по підлозі, бо щохвилі, сильно ударивши хзостом, вискакували з цебра або риба, або рак. Тато, радісний і веселий, заходив до кухні і давав мамі поради.

— Голов не викидайте, з них дуже смачна юшка; коропи на студенець і смаження, а щуку треба приправити по жидівськи.

Риб було багато, і мама частину розсилала своїм приятелькам.

У сзоїм оповіданні «Щука» описував Франко її життя і звички з таким знанням, що не один учитель природознавства міг би йому позавидувати.

Він пише: «З одним товаришем ми вибралися рано на рибу. На Горбачове плесо ми мали свій плян, бачивши вчора, як здоровенна щука бозтнулася в шуварі, ловлячи кленя. От ми вийшли рано, знаючи, що в ту пору — була сьома година — щуки не сплять при березі, і міркуючи, що застанемо її десь в гнізді. Правда, вода була ще холодна, але нам се було байдуже. Тихесенько розвинувши волочок, ми наблизились до найглибшої части плеса, держачися близько берегів, оброслих густими лозовими корчами, і силкуючися робити якнайменше шуму і плюскуту.

Наша праця була не даремна. Майже під кожним корчем ми захоплювали то кленя, то окуня, то плотицю, що плюснувшися два три рази у волочку, мандрували до нашої рибацької торби. Але великої щуки не було.

Вода в плесі була чим далі, тим глибша. Ми знали, що там, де береги стіснилися і творять неначе гирло, обстазлене з обох боків грубими коренастими вербами, вода була глибока, майже на два метри. Там нам не зайти і коли наша знайома щука там ночує, то ми не зробимо їй нічого. Але проте ішли ми обережно далі, доки позволяла водяна глибінь.

— Ось вона, ось вона, — прошептав мій товариш, зупиняючись непорушно на місці і моргаючи очима в той бік, де лежала щука.

Я побачив її майже рівночасно.

— Заходи під беріг, під самий беріг, — шепнув я товаришеві. За кілька хвилин наш волочок вигненим луком обхоплював той корч, під котрим сиділа щука. Правда, через гіляки, що стирчали в різні боки в воді, годі було добре заставити, і затягнувши волочок, ми ще з мінуту поправляли його, щоб добре було підняти. Рівночасно я не зводив очей із щуки. Вона також побачила мене, бо не рухаючись з місця, нараз живо замахала червоними крилами, немов збираючись скочити.

— Добре стоїш? — запитав я тозариша.

— Добре. Бовтай.

Та щука не чекала бовтання. Почувши наш го-

лос, вона, як стріла, рушила просто на мене. Між мною і берегом було ще досить вільного місця, котрого через водяну течію годі було обставити сіттю. Сюди вна міркувала прошмигнути, так, як певно нераз уже прошмигнула іншим рибакам. Та я був приготований на сю хитрість. Сильним ударом бовта я перегородив їй дорогу і змусив щуку викрутитися півколесом на ліво. Вона тільки моргнула передо мною своїм широким, як праник, хвостом і щезла в глибині. Та я був спокійний. Я знав, що тут вона не втіче від нас. Ще один удар бовта, і щука що сили гопнулася у волочок.

— Догори!

Спід волочка підлетів догори, середина утворила глибоку вичеревину, а в ній, мов у довгій та вузькій кліті, шибала собою щука»...

Та найбільшою насолодою для тата було ловити рибу руками. Підійти до неї дуже осторожно, дуже позолі намацати її руками в криївці під каменем або в норі під корінням, — і в одній хвилині схопити її понижче голови і притиснувши зяви; це все зимагало не абиякої зручности і вправи. При невдалім першім дотику, риба, надзвичайно осторожна й чуйна навіть у сні, тріпне хвостом і шмигне, мов блискавка, в іншу криївку. Але коли перший хват руки вдалий і тато відчував під рукам тверде й пружне тіло риби, то приходив найбільш зворушливий момент: не звільнити стиску руки й донести рибу до берега. Вона притишиться, не рухається, але як рука хоч на секунду звільниться, риба вирветься і шмигне у воду.

Ми із захопленням поглядали на татове радісне лице, слухаючи його пояснень, коли він із здобиччю в руках вилазив із води і приближався до нас.

***

Але Іван Франко з неменшим захопленням і насолодою любив збирати гриби по лісах. Вже як учень гімназії, він чи то сам, чи з товаришами ходив в околиці міста Дрогобича до лісів. Один із них звався Гіркою, другий Тептюжем. Це були дубові ліси з множеством найрізнородніших грибів.

Ціле своє життя аж до останнього року тато в літній час, коли зачинали кидатися гриби, особливо в часі вакацій, любив мандрувати лісами. І тоді, коли його очі пильно заглядали під кожду смерічку, дуб чи березу, шукаючи за грибами, його думки були зайняті твореннам.

У його пам'яті, немоз у книзі укладалися тоді його найгарніші вірші, оповідання, теми для промов і пляни будучої праці.

Тато безмежно любив ліс, його спокій, його прохолоду, його цілюще діяння на розбурхані нерви, невмовні думки, недодумані думки, невикінчені пляни. Всі розчарування і заведені надії він звіряв своєму приятелеві лісу. Нові пляни, нові думки родились у нього в лісовім затишку.

Незабутньою залишилась мені в пам'ті одна його пригода в лісі.

Ми були ще малими дітьми і, як звичайно, у вечорі просили тата розказати нам щось ціказе. Це якраз було в зимі, за вікнами лютувала завірюха, а ми сиділи в теплій хаті круг стола і я, найменша, в тата на колінах.

Тато сказав: «Слухайте, діти! Розкажу вам про мою пригоду в лісі. Це було пізнім літом. Вночі упав теплий дощ, і мене немов би щось штозхнуло. В таку ніч виростають із землі гриби, якби хто насіяв. Я схопився з ліжка; ще було темно. Скоренько вбрався, насунув капелюх на голову і подався знайомими стежками до ліса. Стежка ішла все вгору, спершу поміж нивами кукурудзи й бараболь, далі вибігла на галяву і поміж кущами ліщини, березами й смереками вилася все вище і вище. Вийшов я на саму гору, поглянув назад на село в низу. Той погляд назад усе неминучий і немов конечний. Мусиш глянути назад, бачиш село, а зигляд його в низу якийсь незвичайний. Ось тільки що перед годинкою я був там, а тепер дивлюсь на нього згори, немов і близьке й дуже далеке, зменшене, хоч добре видне.

Відітхнувши, пішов я далі; думки пливли спокійно, сходяче сонце зачало гріти спину, розганяти туман і холод.

Звичним оком поглядав я то під смерічку, то в затишний куток під дубом. На вогкім гладкім місці кинулась біла плісня, пезний знак, що й гриби мусять бути. Я ішов далі з глибину лісу. Щораз частіше при самій стежці жовтіли лисички, поміж березами на тонких високих корінцях моргали козарі, зпоміж моху виглядали несміло брунатно зелені головки рижиків та біло-зеленяві голубінки. Хоч це не правдиві гриби, але й ними нехтувати не годиться. Відрізую корінчики і складаю їх дбайливо до мішечка.

Я пройшов поуз малий зруб, поглядаючи, чи не кинулись підпеньки, але нічого ніде.

Заглиблений в думки, я зійшоз зі стежки і подався поміж смереки й густі хащі навпростець. У кінці вийшов на малу галявину, що з гори спускалась досить стрімко вниз. Видно, що колись там був зруб, та ласкава природа загоїла рани, молоді смерічки, дубчаки й берези пнулись у гору до сонця, тільки немоз на сторожі, тут і там, перевищуючи все довкола, стояли високі струнки смереки, старезні дуби, листасті буки і явори. Мене немов щось потягнуло під старий, громом розколений дуб. Я пристанув, не вірячи своїм очам. Зпоміж припавшого листя два правдиві гриби, один близько другого, виглядали своїми брунатними, ще невеличкими шапочками. Не вірячи своїй знахідці, я повернув голову в бік, потім знозу поглянув на них. Чи часом не привид? Але ні, не счезли, стояли там, мов причаровані. Я обережно підважив гриб, щоб не

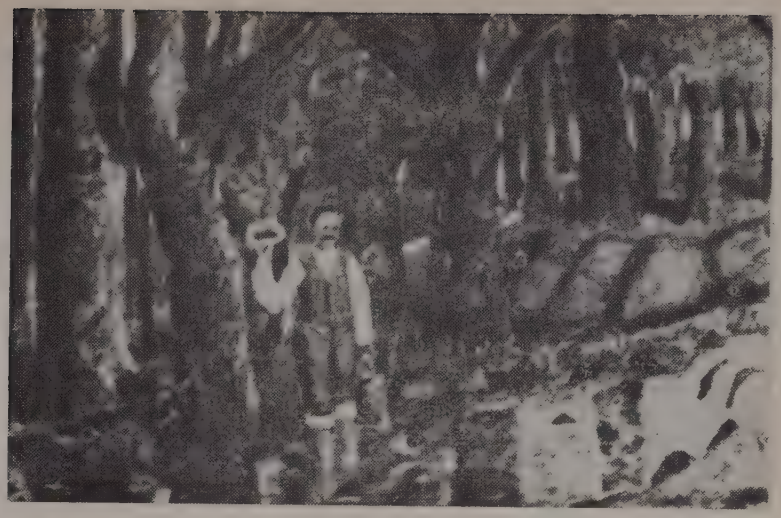

Іван Франко
над річкою

пошкодити шапочки, обчистив ножиком корінець, вже перша цінна здобич пірнула в мішечок. І тут почалось нажіжене полювання, немов ті всі гриби виростали із землі тут же, тільки одну хвилину перед моїм приходом. Я примикав очі, щоб, одкривши їх, з більшою певністю переконатись, що це не омана. Визбиравши з десяток грибів, більших і менших і зовсім малюсеньких, я склав їх на видне місце. Хоча властиво не було вже до чого грибів збирати, я не міг від них відірватись, оцих зграбненьких постатей із пузатими білими корінцями, з брунатними шапочками серед давно опалих шпильок і листя, майже зеленавих зпоміж моху і трави і жовтяво-білих з-поміж каміння і скель. Я сходив все нижче і нижче; прийшлось скинути камізельку і приспособити її, як мішок; у неї складав я все нову і нову находку.

Коли я проходив якісь сажні, а їх не було, я грозив їм: «Ну ж, ви пустуни, я все одно знайду вас, ось заховались під листом — все одно знайду»!

Гора була висока, схід із неї був стрімкий і трудний. Так надійшло полудне. Ще далеко до низу я присів відпочити, витягнув перекуску, опісля простягнувся в холодку і тут же заснув.

У сні я побачив, як оці всі гриби, назбирані мною, стали виходити з мішечка, капелюха, хустини і камізельки; спершу спрокзола, а там підскакуючи і підбігаючи, вони сміялись і пересмішкувались; спершу притишено, немов тихенька музика, та з часом той сміх ставав голоснішим і лящав у вухах, немов переклики пташат. Стомлений дибанням по горі, я став їх заганяти назад до мішечка, до камізельки. Піт стікав мені по чолі, стало жарко і душно.

Я прокинувся.

Сонце на склоні останніми промінням пражило мені просто в лице. Я схопився і, збираючи далі гриби, сходив усе нижче і нижче. Внизу, в старім густім лісі залягали сутінки. Я зійшов в сам низ, щоб поглянути і там, — жаль залишати приманливу здобич.

Та нараз мов відрізало, праздивих грибів вже не було, а на їх місці на кожнім кроці з'являлись гриби різних форм і красок, зелені, сині, темночервоні й огнисто жовті, гриби, яких я ще не бачив у житті, немов насіяла їх зла чарівниця, немов хотіла помститись, що я зайшов в її царство і забрав її дорогий скарб. Отруйні гриби дивились на мене хижо і приманливо. Зпоміж дерев засвітились білі й червоні мухомори, а їх білі і червоні цятки на шапочках, немов очі, манили й чарували. Лісом пройшов немов холодний подих, немов ледве чутний стогін. Мороз пройшов у мене поза шкірою...

Тато поглянув на наші лиця: в наших очах був переляк і сподівання чогось страшного...

— Ти певно побачив хатку на курячих ніжках, а з неї вийшла чарівниця Баба Яга із злющими очима, а поруч неї був великий чорний кіт із зеленими світячими очима, а у неї над головою кружляли кажани? — майже всі нараз закидали ми його питаннями.

Тато засміявся весело.

— Ні, чарівниці не було, за те ж коли я з намагою вибрався з моїм вантажем на гору і на стежку, і проходив поуз зруб, то побачив чудо природи. Пеньки, що ще рано стирчали голі зпоміж зелені, тепер були прибрані, мов коралями. Це були жовтяві мохнаті підпеньки. Я оглянув їх докладно, їх були сотки. Брати їх не було в що, а лишати ніяк не хотілось. Віднісши гриби до дому, я захопив ліхтарню, кошик і разом із товаришем пішли визбирювати ще молоденькі підпеньки.

Замилування лозити рибу і збирати гриби приносили татові багато втіхи, душевного відпочинку й розради. І не раз не виходиш із дива. Іван

Франко, людина феноменально працьовита, що вспів за короткий час свого життя дати такий велетенський літературний дорібок, попри свою політичну і суспільну діяльність знаходив ще час посвячуватиєь рибальству і збиранням грибів.

На склоні свого життя 1. лютого 1916 року він пише вірш, що звучить незвичайно сумовито: це немов підсумок його власної душі, повний резигнації.

Минулося ловлення риб, минулося збирання грибів, але на кінці звучить бадьорий рефрен: Його громадська праця не пропала дармс, вона закріплена з серцях його власного народу.

Він пише:

Не раз думка гуляє
По ярах, по долинах,
Гриби з лісі збирає,
Зависа на вершинах,
Дише воздухом чистим,
Смерековим бальзамом,
Грає з сонцем огнистим
Над обваленим трамом,
Грає з мушок роями
Над потоком журлизим,
П'є жадними устами
З джерела чисту воду
І вдиха прохолоду
Вдохом довгим, тужливим.
І дзвенить в душі повній
Оклик той незимовний:
«Чуй життя насолоду,
Чуй себе тут щасливий».
Але дійсність буденна,
Хой зовсім не злиденна,
Хоч ту думку не гонить
З її раю земного,
Все таки глухо дзвонить:
«Обійдешся й без того».

II.

По ріці думка бродить,
Рибку блискавку ловить,
На кленя поглядає,
Як хвостом він майдає,
Щупака тут підслуха,
Як з під дерева жбуха
Або як шмигнуть мусить,
Шуваром поворушить,
Чи на дні — о, відміно, —
Сит лежить як поліно.
Інший раз, як забагне,
З кореня мнюха тягне,
Тягне, в сак заганяє,
Бо інак не спіймає.
Але дійсність сувора,
Вдаремнить усе скора,
Хоч ту думку не гонить
Слово тихеє ронить:
«Бач безсилеє тіло
Чого ще захотіло,
Бродів мало чи много, —
Обійдешся й без того»

III

Часом думка не в гори,
А на народні збори,
На засідання ради,
На розправи громади
Заблукає несміла,
Чи нема їй там діла?
А колись там тривога
Була й слів перемога,
Були оплески й брава
Й не лиха була слава,
Тепер того не стало, —
Та нічого не пропало.

ПОПУЛЯРНА РАДІОГОДИНА
В ЧІКАГО
п. н. "ГОЛОС СВОБОДИ"
З авдиціями Союзу Українок, СУМА і АБН.

EV 4-5348 Л. І С. САМБІРСЬКІ 2243 **W. THOMAS STR.**
2 рази в тижні: — П'ЯТНИЦЯ — СУБОТА — 2 рази в тижні:
Год. 6.30 вечора. **W. H. F. C. 1450 — F. M. 97,9**

ПОДАЄ:

Міжнародний політичний огляд і коментарі, вісті з України, новини з українського громадського життя, передачі для дітей і молоді, літературно-музичні авдиції, гумореси, спортову радіохвилину, передачі про Україну англійською мовою, виступи представників Товариств, календар імпрез, інтерв'ю, оголошення купців і промисловців та інші цікаві новини.

Д-р Ст. Самбірський виробляє також забезпечення на доми, меблі, життя й т. п.

ВІДЗНАЧЕНА МОЛОДІСТЬ

Вісімнадцята весна стала на її порозі. Весна завжди ніжна й усміхнена, бо весна є початком життя, їй належить уся розкіш цвітіння і пахощів, від неї сподіваються лише приємного, доброго дарунку...

На цьогорічний квітень людність Рочестера й околиць, особливо, шкільна молодь, із цікавістю чекала на річний фестиваль (на 1958 р.) і конкурс нагород кращих дівчат-учениць. Кожний навчальний заклад виділив свою представницю, і ось у просторому «Масонік Ауді торіум», перед тисячею присутніх глядачів, явилося тридцять дівчат. Двадцять дев'ять американок і одна українка. Вони демонстрували не лише свою зовнішність, а й здібності. Були співачки, музики, танцюристки, декляматорки. Різні таланти зійшлися в одному місці.

Це, власне, був парад молодости й краси. Елеґантні сукні підкреслювали ту красу, здавалося, що всі однаково гарні, варті нагороди... Але ж — ні. Компетентне журі заздалегідь вивчило, досконало приглянулось до учасниць конкурсу, воно вже мало свою остаточну ухвалу.

Настав момент «коронування» відзначених. З тридцяти дівчат йому підлягало чотири: міс Рочестер, дві її заступниці й міс «конґеніаліті». Але корона, по черзі, спинялась над головою кожної, і кожна, затримавши віддих, розвітала усмішкою..

Може, це й не дуже дотепно — грати отак на нервах дівчат. Та ж у глибині душі всяке молоде створіння, будь то дівчина чи хлопець, вважає себе найліпшим серед усіх...

Чотири корони, обійшовши шеренґ учасниць конкурсу, повертались і вже остаточно прикрашали голови вибраних, під гучні оплески многолюдної залі. Четверо дівчат нагороджено пам'ятковими статуетками та безплатною подорожжю літаком до Нью Йорку, для оглядин його історичних місць.

Наша «вісімнадцятка» не лише вродлива зовнішньо. Вона багата ще й внутрішньою своєю стороною, тому і вручено дівчині чудову статуетку з написом «Міс Конґеніаліті». Коротке буквальне значення цього слова відоме, але воно потребує розшифрування. «Товариськість» означає не тільки зовнішню чемність, а й душу людини. Ту душу, що готова кожному допомогти, потішити, відгукнутись щиро і тепло на невдачу й порадуватись чужому успіхові.

Дарія Белей з пам'ятковою статуеткою

Дарія Белей, донька пана радника Івана Белея й його дружини Юлії, прибула до Америки, маючи дванадцять літ віку. Здібна й наполеглива, вона в щістнадцять років скінчила гайскул, а тепер закінчує торговельний інститут. Популярність дарма не приходить. Для цього треба мати певні дані. Саме Дарію, а не іншу, обрав голосуванням інститут, що нараховує 600 студентів, «королевою весни». Про неї високої думки викладачі інституту, що видали їй відзнаку за добре навчання.

Ми радуємось успіхові нашої молодої дівчини, але найбільше тішить нас, що вона зберігає своє національне обличчя, являється, сказати б, представником української молоді серед молоді американської. Всупереч фальшивій думці про потребу «вростання» в інший ґрунт, Дарія Белей скрізь зазначає, що вона українка, й навіть робила в своєму інституті доповідь про поневолену батьківщину.

Дарія бере жваву участь у праці нашого пласту, вже три роки є виховницею гуртка пластунок-новачок з милозвучною назвою «Дзвіночки», має пластове відзначення. Дарія здібна декляматорка, її часто можна бачити на українських виставах, де вона виступає в різних ролях або співає в хорі.

Нам треба більше такої гарної свідомої молоді, і тоді «наша слава не вмре, не загине!».

А. Галан

З КУЛЬТУРНОЇ ХРОНІКИ ПІДСОВЄТСЬКОЇ УКРАЇНИ

ТЕАТРИ В ОДЕСІ

Є їх шість: театр опери й балету, оперетки (музичної комедії), український драматичний (ім. Жовтневої революції), російський драматичний (ім. Іванова), юного глядача й обласний пересувний. У цьому сезоні вважають там за дуже важливу подію те, що театр музкомедії відзначено дипломом 1-го ступеня на всесоюзному фестивалі в Москві. В українському драм.-театрі переведено великі зміни в мистецькому й адміністративному керівництві. Як успіх нових колєктивів записано добру постановку найновішої п'єси О. Корнійчука «Чому посміхалися зорі». Критик В. Гаккебуш уважає це за «ознаку творчого піднесення широко відомого на Україні театру імени Жовтневої революції».

«Лісова Пісня», як балет і як опера.

Відома драма Лесі Українки є темою балету М. Скорульського за лібретом Н. Скорульської і темою опери В. Кирейка. Балет готує до постанови київський театр опери й балету, а нову оперу — львівський ім. І. Франка.

За 5-тий том «Антології української поезії».

Появу великої 4-томової (кожний том поверх 400 сторін) «Антології» привітали з радістю читачі в підсов. Україні, як теж у рецензіях, що появились закордоном, підкреслено вартість цього видання. Як упорядчики (М. Рильський — дожовтнева поезія — 2 томи, М. Нагнибіда — післяжовтнева — 2 дальші томи), так і видавництво (Держвидав) поставились до справи дуже дбайливо, оскільки це можливе в умовинах підсовєтського життя. Вражає те, що «Антологія» неповна. Сім діячів української культури з поетом Андрієм Малишком оголосили в пресі звернення до видавництва з проханням видати ще один том — 5-тий, бо, мовляв, «понад п'ятдесят поетів старшого й молодшого поколінь» не відмічено в дотеперішніх чотирьох книгах. Еміграційні рецензенти теж з'ясовують свої побажання, та вони, хоч і слушн, ледве чи будуть узяті до уваги.

Праця доцента О. Т. Діброви п. н. «Закарпатська область» — пляґіят.

Географія Закарпаття, що її під наведеним вище наголовком видала «Радянська Школа» в 1957 р. і що її автором є доцент О. Т. Діброва, засуджена пресою за подібність до нова під тою самою назвою, видаросійської книги Анучіна і Спіридиної ще 10 років тому. Діброва відписав від «старших братів» цілі уступи без зазначення чужого авторства. Також не зазначив джерела, звідки він узяв три географічні карти. Справа стала голосною, коли газети «Совєтскоє Закарпатьє» і «Закарпатська Правда» заатакували доц. Діброву за погане знання географії Закарпаття і за грубе перекручення фактів. Справою зацікавилась партія і за її поштовхом декан географ. факультету. Не виключене, що непочесному пляґіяторові, — доцентові поставлять у вину ще й націоналістичні тенденції, те, що він не захотів подати списка літератури, звідки черпав відомості про Закарпаття. Діло в тому, що ця література *майже виключно друкована московською мовою.* Ось перед нами книжка академіка В. Г. Боднарчука п. н. «Радянські Карпати», геолого-географічний нарис з 1957 року. На 15 праць, що їх накінці подає автор як літературу предмету, *аж 13 у московській мові!*

Московська біографія Т. Шевченка.

Видавництво «Молодая гвардія» в серії «Жизнь замєчатєльних людей» випустило книгу літературознавця Леоніда Хінкулова п. н. «Шевченко», розміром понад 20 аркушів. Як подає «Радянська Культура» з 27. лютого ц. р. у давній рецензії Д. Шлапака — ця книга є плодом багаторічної наполегливої праці автора. В її основу ввійшло «старанне вивчення майже всіх відомих і залучення маловідомих архівних, мемуарних та епістолярних матеріялів». «За своїм характером книга «Шевченко» — це документально-мистецька розповідь, написана з грунтовним знанням матеріялу, з гарячим почуттям любови до поета».

«Третя частина книги відбиває останні роки життя і громадсько-політичної діяльности Т. Шевченка. Не в колі буржуазних націоналістів і ліберальов типу Куліша знаходить свою сім'ю Шевченко, а в братньому товаристві революційної партії Чернишевського»...

В іншому місці рецензент пише:

«... доводиться з жалем констатувати, що в нас ще зовсім мало написано книг, в яких широко висвітлювався б життєвий шлях Шевченка. У післявоєнні роки, крім матеріялів Шевченківських наукових конференцій, книг Є. Кирилюка, Д. Косарика, І. Назаренка, не було грунтовних праць про великого поета...»

Про грунтовну, але «еміґрантську» працю Павла Зайцева «Життя Тараса Шевченка» кандидат філологічних наук, Д. Шлапак, очевидно, нічого не чув і не знає...

Мистці з Волині в далекому Заполяр'ї.

В північній частині Кольської землі відбулися недавно виступи артистів Волинського нар. хору, що викликали велике зацікавлення серед населення Мурманської области і моряків північного флоту. Під час концертів залі клюбів і будинків культури були переповнені. Виступи хору і солістів авдиторія зустрічала із захопленням. У програми ввійшло багато народніх пісень і творів сьогочасних композиторів. Велике враження справила на глядачів танцювальна група.

«В далекому Заполяр'ї» часто можна почути українські народні пісні» — пише «Рад. Культура» з 20. березня ц. р. — «Вони легкокрилими птахами здіймаються над морем, на рибальському промислі, на колгоспних полях, у будинках культури, робітничих і селищних клюбах»...

Очевидно, співають ці пісні зтужені за батьківщиною українці, що їх совєтська окупаційна влада вивезла в далеке Заполяр'я, як повивозила інших у Казахстан і на «цілини», аби далі від України...

Подав В. Несторович

СЕРЕД КНИЖОК

Ярослав Рудницький: Матеріяли до українсько-канадійської фолкльористики й діялектології. Вінніпеґ, 1956. Українська Вільна Академія Наук. Збірник заходознавства, III (I). 280 стор. 8°.

Перед читачем і дослідником української духової культури нова праця — об'ємиста книга матеріялів до українського фолкльору й діялектології, зібраних невтомним працівником на полі слов'янської та зокрема української філології, професором вінніпезького університету, д-ром Ярославом Рудницьким. Приїхавши тому вісім років до Канади, проф. Я. Рудницький після отримання посади професора славістики в названому університеті, почав м. і. також збирати матеріяли до українського фолкльору й діялектології серед українських поселенців у Канаді, що, хоч живуть там уже по кілька десятків років, пам'ятають українські народні пісні, казки, перекази, оповідання, тощо, привезені з рідних земель. Ба, що більше: живучи в більших скупченнях по містах і фармах, вони плекають і далі творять своєрідний фолкльор, що віддзеркалює духову й матеріяльну культуру української спільноти в Канаді, її переживання, її життєві радощі й турботи, бажання і сподівання успіху й невдачі. Оцей матеріял збирав Я. Рудницький не тільки сам, мандруючи завдяки допомозі Гуманістичної Ради Канади по цілій Канаді, але й шляхом відповідей на анкетні листки, присилані чи то йому, чи до редакції «Канадійського Фармера», чи зібрані записами пані Тетяни Коширь, п. О. Іваха та деяких інших дослідників нашого фолкльору. Завдяки матеріяльній допомозі різних одиниць та інституцій, Я. Рудницький видав ці матеріяли книжкою. Складені вони в такі групи: I. Перекази й спогади про місцевості й місцеві назви (до речі: дослідження місцевих назв дає цінні досягнення в ділянці духової культури нації). 2. Оповідання і спогади про піонерські часи. 3. Канадійські сміховинки. 4. Приповідки. 5. Звичаєвий і обрядовий фолкльор. 6. Пісні про Канаду. 7. Пісні й спогади про рідний край. 8. Місцелляneа (стор.: 106-192). 9. Із збірки Й. Дзьобка. 10. Із спог)адів В. Ілиняка. Коцур — перший український поселенець у Канаді.

Як відмічено у вступі, автор мусів обмежити об'єм книжки. Тому в цей збірник не ввійшли всі зібрані ним матеріяли. Треба сподіватися, що проф. Рудницький видасть також і решту матеріялів, при чому матиме змогу подати при кожній пісні чи оповіданні, що походять із рідного краю, джерело, де вже були друковані такі чи подібні фолкльорні матеріяли. Це надасть збірці більшого наукового характеру й уможливить дослідникові знайти джерела нашого фолкльору в Канаді.

В. Лев.

П. Ковалів: ЦІННА ПРАЦЯ З ІСТОРІЇ СТАРОСЛОВ'ЯНСЬКОЇ МОВИ.

Ще в 1931 році вийшла капітальна праця німецькою мовою видатного голляндського вченого славіста Н. Ван-Вейка, присвячена історії старослов'янської мови. [1]) Тепер ця праця вийшла в новому виданні в російському перекладі, і про неї ми хочемо кілька слів сказати. [1])

Вже в передмові до цього видання праці Ван-Вейка говориться, що серед праць, присвячених вивченню старослов'янської мови, «Історія старослов'янської (староцерковнослов'янської) мови» займає визначне місце. Книжка розміром у 368 сторінок становить собою дослідження в галузі фонетики й морфології старослов'янської мови на матеріялі пам'яток болгарської письменности X-XI століть.

Виклад матеріялу починається вступом, присвяченим зовнішній історії старослов'янської мови. Тут подаються умови й час виникнення старослов'янської мови та коротка характеристика кирило-методіївської проблеми, а також вияснення діялектної основи цієї мови. Далі автор розглядає проблему моравських і панонських елементів у складі старослов'янської мови; він характеризує старослов'янську традицію на чехословацькім, словінським і хорватським ґрунті й докладно висвітлює болгарський період старослов'янської мови. Вступ закінчується докладною характеристикою старослов'янських пам'яток та їх класифікацією.

Другий розділ книги присвячено фонетиці. Основну увагу у фонетиці автор звертає на наслідки дії закону відкритих складів або тенденції до звучности складів. До таких явищ автор залічує монофтонґізацію суфіксів (зміна ei в і та ai oi в e), виникнення носових голосних (ę, ą), поява складотворчих плинних, випадки метатези (переміщення в групах or, ol, er, el відповідно до східньослов'янського повноголосся), спрощення в групах приголосних, втрата кінцевих приголосних у середині і в кінці слів, виникненя протетичних приголосних (напр., в слові «в'язати», порів. «узи») та інші. Далі йде паляталізація приголосних, зокрема перша й друга паляталізація задньопіднебінних приголосних. Автор спостеріг на матеріялі пам'яток, що в наслідок цих двох типів паляталізації в староболгарській мові немає ні одного слова, де б перед голосним переднього ряду зберігався задньопіднебінний приголосний.

Автор докладно спиняється на історії глухих ъ, ь, вказуючи на їх ранній занепад у старослов'янській мові. Ван-Вейк дотримується ще традиційного погляду, що глухі ъ, ь в східньо-слов'янських мовах зникли пізніше (с. 154), тоді як насправді це явище в однаковій мірі було раннім у всіх слов'янських мовах і в давніх пам'ятках глухі ъ, ь часто не мали вже звукового значення, а лише графічне. Пропуск глухих ъ, ь у ранніх східньо-слов'янських пам'ятках, напр., в Остромировій євангеліє 1056 року, Ван-Вейк примушений пояснювати відсутністю їх у староболгарських оригіналах.

Третій розділ, морфологію, автор присвятив парадигмам імен і дієслів, подаючи ці парадигми за традиційним у славістичній науці принципом поділу імен на основи, а дієслів — на кляси. Але кількісно, порівнюючи з фонетикою, цей розділ займає тільки третю частину. Можна зробити висновок, що в книзі Ван-Вейка фонетика опрацьована докладніше, ніж морфологія. І це цілком зрозуміло: в історії старослов'янської мови фонетика займає центральне місце, а тим більше у Ван-Вейка, що найбільше працював у цій галузі, як це видно з численних його праць, присвячених питанням фонетики, зокрема питанням

фонетичної будови праслов'янської мови. Захопившись принципами фонології празької школи Н. Трубецького, Ван-Вейк застосовував ці принципи й фонологічні методи при вивченні конкретного фонетичного матеріялу слов'янських мов. [2])

Як довідуємось з передмови автора, його історія старослов'янської мови мала вийти в двох томах: другий том присвячений синтаксі й словотворенню. З цієї ж передмови видно, що рукопис обох томів був готовий до друку ще в 1927 році, але, на жаль, цей другий том не вийшов. Редактор перекладу першого тому Н. Кондрашов стверджує, що доля другого тому йому не відома.

Варто відзначити в новому виданні праці Ван-Вейка численну наукову літературу, подану до кожного розділу. Це робить працю надзвичайно цінною. Можна стверднти, що автор використав майже всю наукову літературу щодо старослов'янської мови і взагалі літературу, присвячену питанням слов'янського мовознавства.

Праця Ван-Вейка є цінним вкладом у сьогочасну славістичну наукову літературу, бо в старому виданні німецькою мовою праця Ван-Вейка напевне вже вичерпалась. Ми тільки можемо пошкодувати, що українська мовознавча наука не має свого перекладу цієї цінної праці для наукових дослідів і університетського навчання.

[1]) *Н. Ван-Вейк. История старославянского языка. Перевод с немецкого В. В. Бородич. Под редакцией и с предисловием НН. А. Кондрашова. Издательство иностранной литературы. Москва, 1957, стр. I-368.*

[2]) *Див. Ван-Вейк. К истории фонологической системы в общеславянском языке позднего периода.*

К. ЗЕЛІНСЬКИЙ ПРО О. ДОВЖЕНКА.

У московському часописі «Литературная газета» (23 листопада, 1957) літературознавець Зелінський опублікував теплі спогади про його зустрічі з Олександром Довженком. Нижче подаємо окремі місця з цих спогадів:

«Син українського селянина, що орав землю волами, Довженко, як новатор, піднявся на вершини світового мистецтва нашої епохи разом із усім героїчним і трагічним, на що вона багата... Він був одним із справжніх творців і мрійників цієї епохи. Він був із тієї плеяди творців, що не вмирають.

Він був дуже гарним на трибуні (другого з'їзду сов. письменників) Олександер Довженко, зі своєю усмішкою, трохи поспішною мовою, з м'якою українською вимовою. Він був узагалі дуже гарний. Гарний тією не солодкою, але мужньою і серйозною красою, що нею природа обдаровує своїх вибранців. Срібло сивини з роками ще збільшує цю красу авреолю пережитого.

Останніми роками ми бачилися з Довженком кожної неділі, а то й частіше. Кожної неділі він приїжджав до себе на хутір у Переделкіно. Чиста заля із смолянистих колод, велика кімната, обставлена зимою квітами, була місцем наших постійних розмов. Ми повільно гуляли з ним в його саду. Я потай любувався його високим, скульптурним лобом, прямотою фігури, гарно поставленою головою. О. Довженко говорив. Він умів чудово розповідати. В ньому клекотіли поезія, пристрасть, здібність перетворювати мертву природу в живу. До нього можна віднести його власні слова: «Для того, щоб стрясати, треба бути стрясеним. Для того, щоб звеселяти, просвітлювати духовий світ глядачів і читачів, треба носити просвітленість у своєму серці і правду життя підіймати до рівня серця, а серце нести високо».

Його широкий народній характер промінює м'якістю і добротою, подібно до того, як куриться м'яким туманом широкий український степ на світанку.

Мені здається, що О. Довженко завжди був у дорозі. Він жив напружено і, як кожний поет, згорав вмовляв Довженка залишитися у соїм буколічнім сосновім будинку, в тишині, щоб поберегти своє серце. Але вже під вечір у неділю він поспішав до Москви. Чому? Я намагався дізнатись, які реальні причини зобов'язують його навіть уліті, в чудову липневу ніч, від'їжджати до міста. Але ніколи не міг дістати переконливої відповіді. Так було і в неділю 25. листопада 1956 року. Це був день, коли земля лежала навколо в глибоких білих-білих снігах. Як шапка, вони вкривали і його будинок, що став подібним до зачарованого замку...

Увесь цей день у Довженка боліло серце. Він лежав, але подзвонив мені телефоном.

— Лишіться, Сашку, вдома — сказав я, — лишіться. Побережіть себе. Увечорі я прийду до вас, і ми продовжимо нашу розмову про суть життя.

Довженко засміявся:

— Суть його незбагненна, і тому я мушу зараз їхати.

Він поїхав. Але крихітний тромб, що причаївся десь там в артеріях, скористався напруженням подорожі і через декілька годин зупинив його серце».

УВАГА! **НОВА УКРАЇНСЬКА РАДІОПЕРЕДАЧА В ЧІКАҐО** УВАГА!
Організацій Визвольного Фронту (ООЧСУ, СУМА, АП, АБН, Т-во к. в. УПА, ТУСМ).
кожного четверга в год. 9.30 — 10 вечором
на радіовисильні WOPA 1490 або ФМ 102,3.
У програмі: політичні та господарські новини з коментарями, вісті з України, хроніка з українського життя на чужині та літературно-музична частина.
Замовлення оголошень спрямовувати на адресу:
U O of L F
2457 W. Chicago Ave, **JUniper 8-2630** CHICAGO 22, Ill., USA

СПОРТ

Редагує Іван Красник

Ганна Черінь

ЛЕВАМ

Привіт Вам, Леви України!
Вперед прямуйте на пробій!
На славу вашої дружини,
На славу Нації своїй.

Не фахівець я в вашім спорті,
І з мене в цім такий знавець,
Як, може, сажотрус у торті
Або у музиці кравець.

Футбол — часом як перець з сіллю:
І вже було не раз, не два,
Що я у соняшну неділю
Сиділа вдома, як вдова,

Бо мій лагідний чоловік
На той футбол із хати втік!

Та чуючи його розмови
Про поступ Левів до звитяг,
Сама вже я тепер готова
Подать Вам кілька зауваг.

На першім місці — дисципліна.
На кожну річ — своя година.

Не забувайте, хто ви й де ви!
Не забувайте, що ви — ЛЕВИ!
Так, перед самим днем змагання.
Ви відцурайтесь від забав,

Щоб через танці і кохання
На полі не ловили ґав,
Щоб через очі, як озера,
Ви не програли три до зера!

Щораз нагадуйте, по змозі,
Що леви — завжди королі.
Тому тримайтесь на морозі,
А не трусіться, мов кролі.

Коли ляхи не змерзли й шваби,
За першість вийшовши на гру,
Скажіть — чи не ганьба була би,
Щоб ви ховалися в нору!?

Щоб пропустили ви нагоду
Дістати вищу нагороду!?

Незламні будьте, горді Леви,
Хай в серці в вас горить вогонь.
Хай ноги будуть в вас сталеві
Але не мозок — Бог боронь!

Як лиси, Леви, будьте звинні,
Цього навчитися не гріх.
Робіть, як треба, хитрі зміни
В розташуванні сил своїх.

Коли ж ваш менажер упертий
Стає навпроти, як мозоль,
То ви не бійтесь, і одверто
В його ворота бийте ґоль!

І хай всі прикрості хвилеві
Не спинять ваш могутній чин!
Вперед же, Українські Леви,
До неосяжних височин!

17. лютого 1958

Мандрівна нагорода Д-ра Юрія Городиловського для першуна УСЦАК у жіночій відбиванці.

УСЦАК

Дві Делеґатури УСЦАК-у відбули Звичайні Загальні Збори, а саме СУАСТ-Схід і Краєва Делеґатура на Канаду. Обидві Делеґатури очолили поновно ті самі особи — д-р Е. Жарський і п. Я. Хоростіль. Третя Делеґатура, що її очолює п. Р. Припхан, відбуває Загальні Збори що два роки.

Першества УСЦАК-у відбулися дотепер тільки в Делеґатурі СУАСТ-П. На першествах у відбиванці і в столовій ситківці, крім чікаґських спорт. Товариств, брав участь тільки «Львів» (Клівленд). Вражала відсутність «Черника» (Дітройт) та «Тигрів» (Міннеаполіс).

На першествах можна було завважити вищий, ніж у минулому році, рівень. Також ми мали нагоду вперше оглядати три жіночі дружини у відбиванці і в столовій ситківці («Леви», «Львів», «Сума - Крила»).

Перше місце в жін. і чол. відбиванці, як і в столовій ситківці, зайняли «Леви». В інд. і подв. грах в ст. ситк. перші місця зайняли: чол. Е. Вовк («Леви»), жінки Хр. Голубець («Леви»), юньйори Петриця Вовк — З. Снилик («Леви», мішан. («Сума-Крила»), подвійні чол. Е. М. Білинська — Е. Вовк («Леви»).

ЧАША ЗДПА

У футбольних змаганнях за т. зв. професійну часу ЗДПА остались на полі бою ще УАСТ «Леви» (Чікаго), що зробили нам милу несподіванку, вигравши з подвійним чемпіоном ЗДПА — Кютіс в Ст. Люїс у відношенні 1:0.

У попер. роках наші чолові дружини УСК «Тризуб» — Філядельфія і УСТ «Рочестер» програли до Кютіс в ідентичному відношенні 1:0. Цією виграною «Леви» закваліфікувалися до фіналу Заходу, що відбулися 20. квітня в Льос Анджельосі. Противником «Левів» була дружина Кікерс. Змагання виграла дружина Кікерс 3:0.

ЯКЩО ХОЧЕТЕ
ДОВІДАТИСЬ про життя українців у світі, а в Британії зокрема
ЗНАТИ український погляд на політичні події
ПРОЧИТАТИ вісті з України
РОЗШУКАТИ рідних і знайомих, знайти потрібне Вам оголошення і взагалі мати багатий різнома нітним змістом тижневик —
ПЕРЕДПЛАТІТЬ СОБІ ГАЗЕТУ

УКРАЇНСЬКА ДУМКА

Ціна прим. — 1/-. Передплата на один рік — 2 ф.

49, LINDEN GARDENS, NOTTING HILL GATE,
LONDON, W. 2.

Видає СОЮЗ УКРАЇНЦІВ У ВЕЛИКІЙ БРИТАНІЇ
ШУКАЙТЕ ЗА «УКРАЇНСЬКОЮ ДУМКОЮ» В КОЖНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ КНИГАРНІ!

ПРИЙМАЄМО ДО ПЕРЕПЛЕТУ КНИЖКИ —

ПООДИННОКО АБО ЦІЛІ БІБЛІОТЕКИ

ЗГОЛОШЕННЯ ДО АДМІНІСТРАЦІЇ "ОВИДУ"

ЗАМІСТЬ $ 38.90 ЛИШЕ ЗА $ 33.90

на сплати по одному долярові тижнево можете придбати тепер

комплет видань Видавництва М. Денисюка
22 дотепер видані книжки в твердій оправі з позолоченням

DARC
PHOTO
SALON

DARC
PHOTO
SALON

DARC
PHOTO
SALON

Д
А
Р
К

Модерне фотографічне студіо в Чікаго, славне мистецтвом між своїми й чужими.

2059 CHICAGO AVE. CHICAGO, ILL. HAymarket 1-2254

УВАГА! РАДІОСЛУХАЧІ м. ЧІКАҐО УВАГА!

Слухайте на радіовисильні ВОПА на хвилях 1490 або Ф. М. 102,3 радіопересилання

Щодня від понеділка до п,ятниці рано 7-7.30
Диктори: З. Голубець, Р. Дубляниця, В. Іващук і Р. Турянська.

Субота: 7-8 вечора — В. Іващук і Р. Турянська

У програмах «Голосу України»: політичні новинки й коментарі; вісті з українського культурного й господарського життя; спортові передачі, комунікати і повідомлення товариств, літературно-музичні передачі; музика поважного й легкого жанру; оголошення купців і підприємців.

Випродаж! **Випродаж!**

ВИСОКОЯКІСНИХ ДІЯМАНТІВ
і
ШВАЙЦАРСЬКИХ ГОДИННИКІВ
по низьких цінах
по $ 9.95

M. J. HARRIS JEWELERS INC.

1949 West Chicago Avenue, Tel.: FE 3-5753

Продаж і виявлювання всіх родів фільмів, виконування репродукцій і копій світлин та документів

PHOTO CAMERA SUPPLY

R . LAWRIW

2216 West Chicago Ave. ARmitage 6-4190

УВАГА! ДІТРОЙТ УВАГА!

M. & O. GIFT — SHOP

6440 Michigan Ave. — Detroit 10, Mich.

Висилаємо пачки до всіх країн. Виконуємо письмові замовлення; листовно можна замовити в нас товар, а ми все полагодимо.

Маємо на складі до посилок: вовняні матерія ли, шкуру на черевики (юхт, бокс та інші), білизну, светри, нитки до вишивання, тощо.

Великий вибір українських платівок, а зокрема всі альбоми платівок Капелі Бандуристів.

На бажання висилаємо інформації і каталоги.

Скора обслуга.

ЗА ДВА ДОЛЯРИ ТИЖНЕВО

Енциклопедія Українознавства

Наукове Товариство ім. Шевченка, здійснюючи найбільший досяг української науки в сучасному, видає тепер другу гаслову частину Енциклопедії Українознавства. Перший її том уже появився та є в продажу у Видавництві **Миколи Денисюка в Чікаґо.**

Переводимо тепер підписку на передплату Енциклопедії, що буде мати **5 ТОМІВ і тепер, при** підписці передплати, КОШТУЄ ТІЛЬКИ 50.00 долярів, платних ПО ДВА ДОЛЯРИ **тижнево; пізніше** Енциклопедія буде коштувати 75.00 долярів. Отже, якнайскоріше зголосіть до нас передплату на Енциклопедію Українознастава.

Маємо на складі **ще деяку кількість** першої частини Енциклопедії Українознавства в трьох томах у ціні від дол. 45.00 (залежно від роду оправи). Цю частину **продаємо також на** догідні сплати.

На бажання висилаємо проспекти.

Замовлення слати на адресу:

MYKOLA DENYSIUK PUBLISHING CO.
2228 W. Chicago Ave. — Chicago 22, Ill.

ВИДАВНИЦТВО МИКОЛИ ДЕНИСЮКА В ЧІКАҐО ПЕРЕДАЛО ГОТІВКОЮ 5.313.00 ам. дол.

НА ЗАКУП ЕНЦИКЛОПЕДІЇ УКРАЇНОЗНАВСТВА

НАШІ ПОКУПЦІ ЕУ

Перший список наших покупців ЕУ до 31. 12. 1957.:

По дол. 168.00: ОО. Василіяни; Крушельницький В.
" " 124.00: Повідайко М.
" " 121.00: Городиловський Ю.; Сарабин М.
" " 111.00 Басараб А.; ОО. Василіяни-Школа св. о. Миколая в Чікаґо; Ґорчинська І., Ключник М.; Куріца М.; Лозинський Гр.; Луцик Р.; Масник О.; Шпікула Т.
" " 109.00: Волинець Б.; Кузьмин М.; Романюк І.; Турко А.
" " 107.50: Скрипець М.
" " 98.60: Балабан Т.; о. Ваврик М. ЧСВВ (фундація для університетської бібліотеки в Европі); Возняк М.; Гановський Є.; Матковський О.; Шкребець Гр.
" " 60.00: Атановський О.; Бойкевич А.; Ганкевич О.; Гаравс А.; Городиська І.; Гребенюк М.; Дубина В.; Лобур З.; Матусяк П.; Миськів Ст.; Самиця М.; Сидорович Ю.; Стельмашенко В.; Шеремета О.
" " 58.00: Басараб О.; Білоскурський І.; Ґула П.; Залуцький Р.; Іващук В.; Ліщинський І.; Мак Я.; Маслянко І.; Мельник М.; Оренчук В., Плешкевич О.; Самбірський Ст.; Турчманович І.; Турянський М.; Фасовська Г.; Хім'як П.
По дол. 51.00: Мартинюк.
" " 50.00: Гарасовський О.; Дубицький Ю.; Ільків О.; Каламай В.; Кос О.; Луценко О.; Майданський О.; Ничай В.; Овчаренко М.; Паславський Ю.; Саєвич Р.; Чорній Ю.
" " 20.00: Шліхутка М. (доплата при виміні).

Другий список наших покупців ЕУ (1. I. — 31. 3. 58.):

По дол. 178.00: Брама П.; Головатий Микола.
" " 158.00: Бялий В.; Коваль В. І.
" " 123.00: Сарапук П.
" " 111.00: Головатий Мих.; Комарницький О.; Курилко Л.; Павліш І.
" " 80.00: Максимонько П.; Шпікула Т.
" " 60.00: Ґоляш С.; Прийма М.; Речун З.; Науменко І.
" " 51.00: Завертайло Д.; Іванків Е.; Луценко С.; Погрібний М.
" " 50.00 Явдас М.

ІСТОРІЯ УКРАЇНИ — РУСИ

Михайла Грушевського

XI томів у ціні $ 82.50 за цілість. Продаємо на договірні сплати

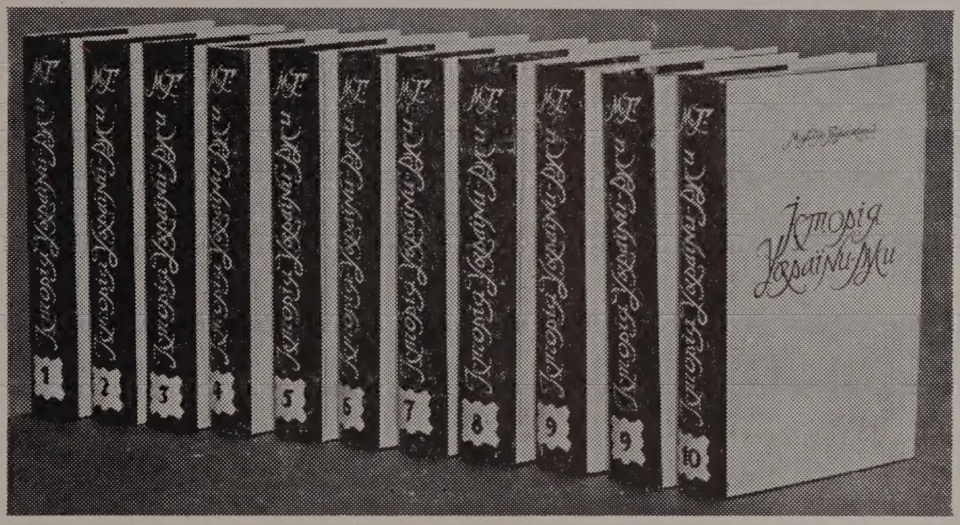

Замовлення слати на адресу:

MYKOLA DENYSIUK PUBLISHING CO.
2228 W. Chicago Avenue, Chicago 22, Illinois — U. S. A.

NATIONAL SECURITY BANK of Chicago

1030 WEST CHICAGO AVE.

Він має повне довір'я вкладників і підприємців у Чікаго. Всі його поручають усім, бо знають, що це солідний банк, відомий із усебічних послуг, що їх виявляє однаково великим підприємцям, як і малим вкладникам.

Відкрийте собі ощадностеве конто в нашому банку ще сьогодні і переконаєтеся з власного досвіду, що наш банк — справді солідний банк.

Кожної хвилини служимо порадою в усіх фінансових справах.

Ваші конта забезпечені до $10.000.00.

Наш банк відкритий кожного дня в тижні з виїмком неділь і державних свят.

ЦЕ ВАШ БАНК

NATIONAL SECURITY BANK
OF CHICAGO
CHICAGO AND OGDEN AVENUES

ОЩАДЖУЙТЕ, АЛЕ ПЕВНО ЩАДІТЬ!

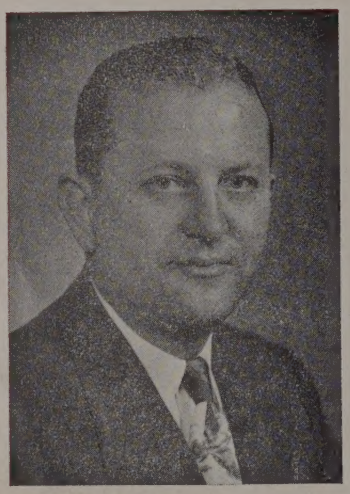

ПЕТРО ПУЦИЛО — екзекутивний директор Спілки

ТРАЙДЕНТ у ЧІКАҐО каже:

Є РІЗНИЦЯ, ЯК ВИ ЩАДИТЕ — І ДЕ ВИ ЩАДИТЕ

ТО МАЛО — ОЩАДНО ЖИТИ І СКЛАДАТИ ГРОШІ, ТРЕБА ЩЕ ЗАОЩАДЖЕНІ ГРОШІ ВМІТИ ЗАБЕЗПЕЧИТИ ВІД МОЖЛИВИХ УТРАТ, — ТРЕБА ВМІТИ ЇХ БЕЗПЕЧНО ЗДЕПОНУВАТИ.

Він далі пропонує:

1. Зложіть їх у ТРАЙДЕНТІ, що має **державне** забезпечення на людські ощадності, ознакою **чого є знак:**

FEDERAL SAVINGS AND LOAN INSURANCE CORPORATION — SAFETY OF YOUR SAVINGS — INSURED — UP TO $10,000.

2. Зложіть їх у ТРАЙДЕНТІ **ще й тому,** що це найстарша того роду наша **установа** в Америці, бо заінкорпорована в 1913 році.
3. Зложіть у ТРАЙДЕНТІ, що приймає депозити теж поштою з цілої АМЕРИКИ й КАНАДИ і ПЛАТИТЬ 4% ДИВІДЕНДИ ДВА РАЗИ РІЧНО на 30-го квітня і 31-го жовтня. Гроші, здепоновані до 15-го дня в місяці, приносять відсотки вже першого дня цього місяця.

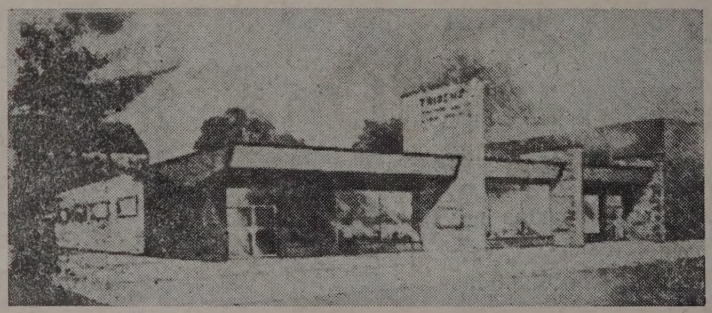

В добі літаків нема різниці, де живете,
ТРАЙДЕНТ є Вашим Сусідом

TRIDENT Saving & Loan Association

1935 West 51st Street CHICAGO 9, ILLINOIS Tel.: PRospect 8-5800